

Najil Kurtić

Damir Kukić

MEDIJI I GLOBALIZACIJA

Editio CIVITAS
knjiga 33.

Najil Kurtić, Damir Kukić
MEDIJI I GLOBALIZACIJA

Izdavač
IKD "UNIVERSITY PRESS" – Magistrat izdanja
Sarajevo, Danijela Ozme br. 2

Za izdavača
Saliha Ganić-Marković

Editio CIVITAS
knjiga trideset treća

Najil Kurtić
Damir Kukić
MEDIJI I GLOBALIZACIJA

Urednik
Dragan S. Marković

Recenzenti
Prof. dr. Jelenka Vočkić-Abdagić
Prof. dr. Lejla Turčilo

Lektorirala:
Mr. sc. Marija Kovačić-Šmalcelj

Naslovna korica
Aida Redžović

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

316.42:316.774

KURTIĆ, Najil

Mediji i globalizacija / Najil Kurtić, Damir Kukić. – Sarajevo : University Press, 2020. – 211 str. : tabele ; 23 cm. – (Editio Civitas ; knj. 33)

Bibliografija: str. 201-211 ; bibliografske i druge bilješke uz tekst. – Registri.

ISBN 978-9958-673-72-6

1. Kukić, Damir

COBISS.BH-ID 38990598

© Najil Kurtić, Damir Kukić i University Press d.o.o., 2020.

Nijedan se dio ove knjige ne može reproducirati bez prethodnog pismenog dopuštenja izdavača i vlasnika autorskih prava, osim u slučajevima kratkih navoda u prikazima.
Izrada kopija u bilo kojem obliku povreda je zakona.

Najil Kurtić
Damir Kukić

MEDIJI I GLOBALIZACIJA

UNIVERSITY PRESS – izdanja Magistrat
Sarajevo 2020.

Sadržaj

UVOD	9
1. Pojam globalizacije	17
1.1. Globalizacija je kompleksan i protivrječan fenomen	20
1.2. Dva lica globalizacije	21
1.3. Globalizacija je višedimenzionalan fenomen	22
1.4. Globalizacija je dinamičan proces	24
1.5. Globalizacija ima komunikacijsku prirodu i povezana je s ubrzanim razvojem informacijsko-komunikacijskih tehnologija i struktura	24
1.6. Globalizacija ima višestruke efekte (posljedice)	31
2. Teorije globalizacije	35
2.1. Teorija svjetskog sustava	35
2.2. Teorije globalnog kapitalizma	37
2.3. Teorija umrežnog društva	38
2.4. Teorije prostora i vremena	39
2.5. Teorije transnacionalnosti i transnacionalizma	40
2.6. Teorije modernosti i postmodernosti	41
2.7. Kulturalne teorije globalizacije	42
2.8. Teorije globalnih medija	43
3. Škole globalizacije	47
4. Tematski okvir globalizacijskih studija	51

5. Polja globalizacije	55
5.1. Ekonomsko polje globalizacije	55
5.2. Ideološko- političko polje globalizacije	57
5.3. Kulturno polje globalizacije	63
5.3.1. <i>Teza o kulturnoj homogenizaciji kao efektu globalizacije</i>	64
5.3.1.1. <i>Teza o amerikanizaciji</i>	71
5.3.1.2. <i>Kosmopolitizam kao efekat globalizacijske deterritorijalizacije identiteta</i>	73
5.4. Teza o kulturnoj heterogenizaciji kao efektu globalizacije	76
5.4.1. <i>Hibridizacija kao posljedica kulturne globalizacije</i>	79
5.4.2. <i>Glokalizacija kao krajnji domet globalizacije</i>	81
6. Subjekti globalizacije	85
6.1. Države kao subjekti globalizacije	86
6.2. Globalne korporacije	88
6.3. Transnacionalne medijske korporacije	89
6.4. Globalne međunarodne institucije	92
6.4.1. <i>Međunarodne vladine organizacije (IGO)</i>	93
6.4.1.1. <i>Organizacija ujedinjenih naroda</i>	93
6.4.1.2. <i>Ekonomске međunarodne vladine organizacije</i>	94
6.4.1.3. <i>Međunarodni sudovi i tribunali</i>	96
6.4.2. <i>Međunarodne nevladine organizacije (INGO) i globalno civilno društvo</i>	97
6.5. Istaknuti pojedinci	99
6.6. Ostali akteri	99
7. Medijski aspekti globalizacije	101
7.1. Geneza globalizacije medija	102
7.2. Tri pogleda na globalizaciju medija	109
7.3. Razvoj komunikacijskih tehnologija i globalizacija	110

8. Efekti medijske globalizacije	113
8.1. Posljedice globalne komercijalizacije medija	115
8.2. Medijska koncentracija	127
8.3. Digitalni mediji i kultura konvergencije	140
8.3.1. <i>Globalizacija i emergentne kulture</i>	143
8.3.2. <i>Globalizacijski aspekti medijske konvergencije</i>	146
8.3.3. <i>Konvergencija medijskih sustava</i>	152
8.3.4. <i>Kultura konvergencije</i>	156
8.3.5. <i>Globalizacija kulture vijesti</i> <i>(profesije novinarstva)</i>	161
8.4. Tabloidizirano novinarstvo u funkciji tabloidiziranja globalne stvarnosti	167
8.5. Medijatizacija stvarnosti kao globalni fenomen	171
8.6. Medijski intervencionizam	179
9. Sinteza	183
10. Indeks pojmova	193
11. Indeks imena	199
12. Literatura	201

UVOD

Globalizacija je veoma dinamičan i kompleksan proces. Već dvije decenije izaziva veliku pažnju naučnika i stručnjaka, ali je i svakodnevna tema medija i pragmatičnih pogleda na svijet. Prisutnost globalizacije u javnom diskursu učinila je da taj fenomen izgleda kao nešto što je svima poznato. Međutim, u naučnom diskursu suočavamo se s različitim, pa i suprotstavljenim tumačenjima koja iziskuju nova istraživanja i promišljanja.

U tom kontekstu već razmatranja o genezi globalizacije izazivaju svojevrstne nedoumice. Nasuprot preovlađujućeg stajališta da se radi o modernom fenomenu pojedini autori elemente globalizacije prepoznaju u periodu renesanse, odnosno u idejama prosvjetiteljstva. Tako Robertson i Waters genezu globalizacije prikazuju u šest faza sa početkom u sredjem vijeku. Svaka od tih faza je imala svoje karakteristike, glavne aktere, ideje, konflikte, te pronalaskе. Ključni akter u prvoj fazi globalizacije bila je Katolička crkva. Dominantna ideja u drugoj i trećoj fazi je ideja države kao strukture koja homogenizira naciju. Četvrtu fazu odlikuju dva svjetska rata, odnosno globalni sukobi i globalni interesi. U petoj i šestoj fazi globalizacije pojavljuju se akteri koji imaju globalni karakter u suvremenom značenju (UN, WTO, World Bank), te globalni mediji i koncepti poput globalizma, fundamentalizma, ljudskih prava, konvergencije medija.¹

Svaku od ovih faza prate dominantne ideje i teorije koje su težile da postanu globalne:

¹ Rantanen, T. (2005). *The Media and Globalization*. London: SAGE Publications, str. 31-33.

- prvu fazu (1400. do 1750. godine) obilježili su heliocentrična teorija svijeta, te akcentiranje koncepta individualnosti i ideja o humanizmu;
- drugu fazu; od 1750. do 1870. godine obilježile su koncepcije unitarne države, ideja o formalizaciji internacionalnih odnosa, koncept o čovječanstva, kao i tematizacija problema odnosa između nacionalizma i internacionalizma;
- u trećoj fazi (od 1875. godine do sredine 20-ih godina dvadesetog stoljeća) povećava se broj ideja koje su okrenute prema globalnom, tematiziraju se nacionalni i individualni identiteti, a dolazi i do formalne internacionalizacije pojma humanizma;
- u periodu od 1925. godine do sredine 80-ih godina 20. stoljeća etabliraju se koncepti koji se fokusiraju na Holokaust i atomsku bombu;
- period od 60-ih godina do ranih godina 90-ih godina 20. stoljeća obilježio je razvoj globalne svijesti, zatim postmaterijalističkih vrijednosti i građanskih prava, kao i prava po osnovu gendera i etničke i rasne pripadnosti, te razvoj civilnog društva i konsolidacija globalnih masovnih medija;
- posljednju fazu globalizacije, koja je počela od 1990. godine i koja i danas traje, označili su koncepti kao što su globalizacija, kapitalizam, kosmopolitizam, anti-globalizam, ljudska prava, fundamentalizam, nacionalizam i višestruki identiteti.

Sličan pristup imaju i autori koji u središtu globalizacijskih procesa vide dinamiku razvoja znanja, pristupa znanju i komunikacijama. Iz te perspektive predhistoriju karakteriše svojevrsna prvobitna ujednačenost ljudskih zajednica kako u pristupu aktuelnim znanjima tako i u nivou tih znanja i u pristupu sredstvima komuniciranja koja nisu omogućavala sticanje prednosti po tom osnovu. Ljudska društva bila su na istom nivou razvoja jer su se i znanje i komunikacije odvijale veoma sporo pa su svi imali vremena da usvoje ta znanja prije pojave novih.

Razvoj znanja (prvenstveno naučnih) kao i sredstava komuniciranja (uglavnom ograničenog dometa) rezultirali su fragmentacijom civilizacije i stvaranjem velikih razlika između ljudskih zajednica.

Naučno-tehnološka ekspanzija, praćena revolucionarnim razvojem informacijsko-komunikacijskih tehnologija doveli su do nezaustavljivog globalnog širenja znanja i globalne međupovezanosti ljudskih zajednica.

Iz povezivanja ovog fenomena s konceptima teritorije, ideologije, kulture ili tehnološkog izuma proizlaze kontradiktorna tumačenja globalizacije. U pojedinim interpretacijama, globalizacija i njen razvoj vezuju se dominantno za pojam amerikanizacije; širenja i prihvatanja američkog načina života kao dominantne kulturne matrice. Pri tome se (ne)objektivno ocjenjuju utjecaji logike profita i neoliberalnog kapitalizma, kao i efekti sveopće komodifikacije medijske industrije i emergentnih kultura.

Ideja o tome kako danas globalizaciju ne možemo posmatrati a da u njenim elementima ne vidimo, prije svega, Zapad i njegova naučno-tehnička dostignuća, može izgledati problematična, ali ona je neizostavna i ključna za promišljanje današnjih i budućih odnosa između različitih kultura, te pitanja identiteta. Pojedini autori, poput Amina Maloufa, u tom kontekstu, smatraju kako nije pravo pitanje zašto neke civilizacije (astečka, islamska, kineska) nisu postale dominantne, nego zašto su sve civilizacije počele da slabe od onog trenutka kada je ojačala civilizacija hrišćanske Evrope.

Jedna od suštinskih dimenzija globalizacije jeste njen karakter u vrijednosnom smislu. Različiti pristupi utvrđuju i različite ocjene – tako se globalizacija vidi kao potpuno pozitivan fenomen koji omogućava i malim kulturama da postanu vidljive,² ali i kao krajnje negativan proces kojeg karakteriziraju homogenizacija i supremacija zapadnjačke kulture. Prisustvo pozitivnog i negativnog, dobrog i lošeg, sigurno jeste nešto što predstavlja bitnu tematiku istraživanja komponenata globalizacije danas, ali i njenih efekata kako u prošlosti tako i u budućnosti. Upravo je pitanje načina međusobnog povezivanja ljudi i njihovih zajednica, odnosno svijest o globalnoj povezanosti, ono što čini esenciju proučavanja procesa globalizacije i procjene njenih utjecaja. Tako usmjerena istraživanja omogućavaju da u globalizaciji prepoznamo vrijednosne elemente njenog djelovanja.

² Kurtić, N. (2011). *Komunikološki ogledi*, Tuzla: Bosanska riječ.

Na drugoj strani ovih razmatranja je veoma snažna struja istraživača i teoretičara koji smatraju da su ekonomija i privredni razvoj utjecali na proces mondijalizacije i pretvaranja planete u globalni svijet. Potreba za izvanograničnim širenjem tržišta, prema ovim autorima, uzrokovala je intenziviranje procesa koji su poprimili globalni karakter. Potrebe kompanija, industrijskog i bankarskog kapitala da proširuju svoje poslovanje, radi nove radne snage, novih kupaca i novog tržišta, rezultirale su stvaranjem transnacionalnih korporacija i međunarodnog, globalno povezanog tržišta kapitala, rada i proizvoda. Praktično, svijet poprima globalni karakter upravo radi ekonomskih veza, ali one su značajne za istraživanje jer, zbog različitih učinaka i benefita, ukazuju i na negativne posljedice određenih globalnih procesa koji dovode do nejednakosti, eksploatacije i podjela na razvijene i nerazvijene; na Sjever i Jug.

I politički aspekt globalizacije je, u naučno-istraživačkom smislu, veoma značajan. Ideje o povezivanju i povezanosti svijeta, kao i svijest o svijetu kao jednom mjestu čine okvir globalnog političkog diskursa koji ukazuje na činjenicu da su politički akteri i politički interesi bitni za kreiranje globalizacijskih procesa i (političko) povezivanje pojedinih teritorija, država, regiona, te čitavog svijeta. Konkretno povezivanje svijeta i stvaranje koncepta o globalnom društvu utjecalo je da se vremenom mijenjaju paradigme o nacionalnim granicama, kao i paradigme o suverenitetu i moći države. Stvaranje nadnacionalnih političkih, ali i ekonomskih i kulturnih struktura, omogućili su dizajniranje novih mreža i modela povezanosti globalnog karaktera. Danas se sve to prepliće i postaje nezaobilazna tema istraživanja – analiza političkih faktora nije bitna samo radi poimanja suštine sukoba i konflikata nego, znatno više, radi njihovog sprečavanja i pacifikacije međudržavnih i regionalnih odnosa, te radi rješavanja problema u cilju globalnog prosperiteta uvažavajući pojedinačne interese. I u ovoj sferi imamo različite teorije i vrijednosne procjene, ali ono što je značajno, jeste da se mogu utvrditi neka temeljna određenja koja nam olakšavaju proučavanje ovog aspekta globalizacije. Jedno od tih određenja odnosi se na pitanje funkcioniranja modernih država i stvaranja i razvijanja međudržavnih odnosa, kao i formiranja naddržavnih i nadnacionalnih institucija koje nastoje djelovati globalno. Druga značajna komponenta političke dimenzije

globalizacije jeste sama ideologija globalizacije u kojoj (pre)moć ima model političke liberalne demokracije koji preferira koncepte slobodne trgovine, deregulacije tržišta i intenzivne privatizacije državnih i javnih dobara i usluga. U okviru političkog polja globalizacije, veoma bitna i zanimljiva komponenta za istraživanje se odnosi na univerzalizaciju koncepta ljudskih prava i sloboda koji se više ne može mjeriti i štititi samo nacionalnim mehanizmima i kriterijima.

Da bi se dobila, koliko toliko objektivna predstava o složenom fenomenu globalizacije; kulturološkom, ekonomskom i političkom aspektu, treba dodati i komunikacijski aspekt. Proces globalizacije se ne može zamisliti bez globalnog komunikacijskog umrežavanja koje je omogućilo nezaustavljivo širenje globusom kako činjenica tako i paradigmi interpretacija činjenica, što je podstaklo svijest o svijetu kao jednom mjestu.

I u ovom segmentu globalizacije postoje svojevrsna hronologija događanja i elementi koji ukazuju na činjenicu da je koncentracija medijske moći, te nastojanje da se njihov utjecaj širi, postojalo i prije pojave modernih transnacionalnih medijskih korporacija. Tako je već krajem devetnaestog stoljeća postavljena kablovska mreža i pokrenuta telegrafska veza između Evrope i Amerike što je omogućilo znatno brže širenje informacija na ova dva kontinenta. Proces medijske globalizacije je ubrzan pronalaskom bežične tehnologije što je uvjetovalo razvoj radija i pojavu modernih novinskih agencija kao što su *Reuters* i *AP*. Sve to je omogućilo tehnološki napredak medijske infrastrukture, povećanje obima i kvaliteta radio i televizijskog emitiranja, razvoj satelitske komunikacije i na kraju pojavu mreže svih mreža – Interneta.

Proučavanje fenomena globalizacije je potrebno jer je to fenomen koji je aktualan i koji će, svojim intenzitetom i efektima, obilježiti i našu budućnost. To je proces koji je sveobuhvatan, prisutan u svim čovjekovim djelatnostima, te na suštinski način određuje ekonomski razvoj, pitanje standarda i stanja ljudskih prava i identiteta na čitavoj planeti.

Ova knjiga nastoji da predstavi neke od relevantnih i referentnih teorija koje nastoje da odrede pojam i komponente globalizacije. Taj pregled obuhvata teorijske pristupe koji u globalizacijskim procesima, prevashodno, vide moć kapitalizma i njegovog razvoja – to su teorije

svjetskog sustava i globalnog kapitalizma. Predstavljene su i temeljne postavke teorija koje naglašavaju razvoj informacijske i komunikacijske dimenzije globalizacije, poput teorije umreženog društva, odnosno teorija koje su fokusirane na komprimiranje prostora i vremena kao samu suštinu globalizacije.

Globalizacija ima za posljedicu i stvaranje novih društvenih zajednica i identiteta. Njihov nastanak i razvoj zasnovani su na različitim političkim, društvenim i kulturnim prekograničnim povezivanjima. Ovakvu vrstu povezivanja, koja je prisutna u različitim oblastima, od ekonomske do kulturne i obuhvata različite aktere, od pojedinaca do zajednica i institucija, proučava teorija transnacionalizma. U knjizi je dužna pažnja posvećena i teoriji modernosti i postmodernosti radi jednog od značajnih pitanja koje se nametnulo tokom razvoja globalizacijskog procesa. Naime, to pitanje se odnosi na status i funkciju države kao nacionalne strukture koja ima svoju moć, teritoriju i prerogative. Modernisti insistiraju na tezi o univerzalizaciji države kao političkog oblika, koji u modernom kontekstu ima i nadzornu ulogu, dok teoretičari postmoderne preferiraju postavku o prevazilaženju države novim oblicima nadnacionalnog organiziranja. I kulturalna teorija globalizacije je pronašla svoje mjesto u ovom pregledu uz isticanje ključnih razlika u dominantnim pristupima koji u kulturi (kulturama) vide ili faktor homogenizacije, ili faktor koji uvjetuje heterogenost.

Istraživanje medijskog aspekta globalizacije, na koje je fokusirana ova knjiga, podrazumijeva identifikaciju cijelog spektra glavnih aktera, odnosno subjekata procesa globalizacije. Na taj način se stvaraju uvjeti za realiziranje kompleksne analize različitih aspekata globalizacije, od političkih i ekonomskih i kulturoloških koji se ukrštaju i prožimaju u medijskoj ravni. Također se stvaraju i osnove za kreiranje kvalitetne metodologije za proučavanje aktuelnih manifestacija fenomena globalizacije. U tom kontekstu uvijek iznova se razmatra uloga moderne države. Po svemu sudeći, teza o globalizaciji kao procesu kojeg nadnacionalne i nadržavne strukture nameću prema dolje upitna je. Država, sa svojim medijskim sustavom, opstaje kao veoma bitan faktor moderne globalne političke i društvene strukture. Međutim, to ne umanjuje značaj i ulogu globalnih, međunarodnih političkih subjekata, kako vladinih tako i

nevladinih, ali i onih s ekonomskim predznakom, posebno onih koji se bave medijskom i kulturnom produkcijom.

Upravo su funkcioniranje transnacionalnih medijskih korporacija, kao i elementi masovne komunikacije u doba razvoja novih medija, društvenih mreža i digitalne tehnologije, nešto što je predmetom analize ove knjige, ali i nešto što će i u budućnosti biti nezaobilazna tema proučavanja. Koncepti konvergencije medija, medijatizacije stvarnosti, kao i tabloidizacije i stvaranja celebrity kulture, predstavljaju veoma značajne i zanimljive teme koje oslikavaju moderne trendove, ali i brojne dimenzije globalizacije. Komunikacijske i medijske komponente, zbog promjene paradigme masovne komunikacije, uvjetovane razvojem novih medija, jesu značajan indikator i predmet istraživanja upravo zato što ukazuju na konflikte između tradicionalnih i emergentnih kultura. Ali, ti elementi ukazuju i na efekte globalizacije kao takve, čime se istraživanje globalizacije, dijelom, pretvara i u svojevrsnu (pr)ocjenu onoga čemu se možemo nadati i kakva nas budućnost očekuje.

Pojam globalizacije

Sociolog Roland Robertson je 1968. godine upotrijebio pojam globalizacija da bi opisao načine na koje se kapital, ideje i kulturni kodovi šire svijetom. Globalizacijom je označio različite pojave i procese *međunarodnog povezivanja* na područjima politike, gospodarstva, kulture, obrazovanja i dr. To su: (1) ekonomske aktivnosti (globalna alokacija investicija i proizvodnje, distribucija roba i usluga, smanjenje prepreka međunarodnoj trgovini), (2) kulturne relacije ljudi te (3) transnacionalna cirkulaciju ideja, jezika, informacija i produkata popularne kulture.³ Ekonomski i politički odnosi koji se razvijaju između zemalja i regija čine okvir nekoj vrsti kulturnog međusobnog približavanja u kojemu se izvjestan broj istih vrijednosti udomaćava u različitim zemaljama podstičući proces (tendenciju) kulturnog ujednačavanja.

Većina definicija globalizacije naglašava aspekt posljedica. To je slučaj i sa jednom od najfrekventnijih definicija prisutnih u recentnoj literaturi. To je Giddensova definicija, koji globalizaciju vidi kao “intenziviranje svjetskih društvenih odnosa, koji povezuju udaljene lokalitete na takav način da se lokalna događanja oblikuju pod utjecajem događaja koji se odvijaju na više milja daleko.”⁴

Giddens se poziva na posljedice (kako se lokalna događanja oblikuju događajima koji su udaljeni mnogo milja) ali ne kaže ništa o tome kako se ta događanja oblikuju, niti pominje ulogu medija i komunikacija u intenziviranju svjetskih društvenih odnosa.

³ Kheeshadeh, M. “Effects of globalization on mass media in the world”. *International Journal of Asian Social Science* (10):1672-1693 (journal homepage: <http://www.aessweb.com/journal-detail.php?id=5007>).

⁴ Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity.

Slično globalizaciju definira i Thompson.⁵ Ovaj autor za globalizaciju kaže da se odnosi na “rastuću međusobnu povezanost različitih dijelova svijeta, proces koji dovodi do složenih oblika interakcije i međuovisnosti”. U prvom planu su posljedice (efekti) – “složeni oblici interakcije i međuovisnosti”. Kao i Giddens ne ulazi u način na koji se one realiziraju, a ni u forme u kojima se pojavljuju.

U tom pogledu kvalitativnu razliku pravi Robertson⁶ koji kaže da se globalizacija kao koncept odnosi na *sabijanje svijeta i na intenziviranje svijesti svijeta kao cjeline*. Robertson se umjesto na društvene odnose (kao efekat) poziva na svijest o svijetu kao cjelini. Takva svijest je po Robertsonu ishod pojačanog iskustva globalizacije.

Ovaj aspekt globalizacije ističe i Waters definišući globalizaciju kao “društveni proces u kojem se geografska ograničenja za društvene i kulturne aranžmane povlače i u kojima ljudi postaju toga svjesni”.⁷ Pitanje posljedica te svjesnosti ne razmatra.

To čini Albrow koji pod globalizacijom misli na sve one procese kojima se narodi svijeta ugrađuju u jedinstveno svjetsko društvo – globalno društvo implicirajući homogenizaciju kao konačan efekat.⁸

To uočava Beck kada kaže da se pitanje da li i od kada “svjetsko društvo” postoji u stvarnosti pretvara u pitanje kako se, i u kojoj mjeri, ljudi i kulture širom svijeta međusobno odnose u svojim razlikama i do koje mjere na to utječe samopoimanje svjetskog društva.⁹

Zajedničko svim ovim definicijama je da *ne ukazuju eksplicitno na ulogu medija i komunikacija* u procesu globalizacije. Međutim, pojam koji se u različitim varijacijama pojavljuje u svim ovim definicijama – *međusobna povezanost* implicira na medije i komuniciranje jer čak i u eri svakodnevnih prekograničnih migracija stanovništva povećana povezanost je uglavnom posljedica medija i komunikacija.

⁵ Thompson, J. B. (1995). *The Media and Modernity*. Cambridge: Polity.

⁶ Robertson, R. (1995). ‘Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity’. U: Featherstone, M., Lash, S. and Robertson, R., Eds., *Global Modernities*. London: Sage Publications.

⁷ Waters, M. (1995). *Globalisation*. London: Routledge.

⁸ Albrow, M. (1990). *Globalization, Knowledge and Society: Readings from International Sociology*. London: Sage.

⁹ Beck, U. (2000). *What is Globalization?* Cambridge: Polity.

Mada, na prvi pogled izgleda da nema općeprihvaćene definicije globalizacije, mislimo da se ipak radi o semantičkim varijacijama te da je globalizaciju moguće definirati, kao realan *proces*; nešto što jeste i kako jeste, bez obzira na subjektivni doživljaj efekata, odnosno posljedica koje izaziva, a koje zavise od ekonomske i društvene pozicije više ili manje “povlaštenih” skupina.¹⁰

Riječ je o složenom, ubrzanom, integracijskom procesu globalne povezanosti. U ovom apstraktnom, određenju, globalizacija se odnosi na brzo rastuću i sveobuhvatnu mrežu međusobnih povezanosti i međuzavisnosti koje karakteriziraju materijalni, društveni, ekonomski i kulturni život u suvremenom svijetu. Te mreže obuhvataju sve aspekte i dimenzije modernog života: fluktuaciju kapitala, roba, ljudi, znanja, informacija i ideja, kriminala, zagađenja, bolesti, mode, uvjerenja, slike i tako dalje. Uzima se da je ta sveopća povezanost jedan od najznačajnijih aspekata našeg života.

Povezanost i povezivost definiraju naše svakodnevne rutinske akcije i iskustva; upotrebu komunikacijskih tehnologija, način na koji zarađujemo za život, podložnost modnim trendovima pri oblačenju, definiranju vlastite vanjštine, izboru hrane koju jedemo, glazbe, kina i televizije koja oblikuje našu zabavu i naše iskustvo mobilnosti i putovanja. Ona također stvara pozadinu za sve društvene i materijalne tjeskobe i zbunjenosti koje karakteriziraju svakodnevni moderni život: od straha od terorističkih napada do zabrinutosti zbog globalnog zatopljenja, pandemije gripe ili strahovanja da bi poremećaji na berzi i u ekonomskim tokovima u globalnom gospodarstvu mogli utjecati na sigurnost našeg posla, na naše poreze ili kamate na naše stambene kredite. Mnoštvo je dokaza za zaključak da danas živimo u svijetu koji je mnogo više globalno povezan nego prije 20 godina. U poređenju s duljim povijesnim razdobljima ta globalna međuovisnost je neuporediva. To znači da objektivni pristup, koji osigurava potrebnu intersubjektivnost, insistira na (1) arhitekturi globalizacije kao i na (2) holističkom odnosu prema svijetu (konkretnim pojavama) iz perspektive cjeline. Takva

¹⁰ Velho, O. (1997). ‘Globalization: Object, perspective, horizon’. U: L. E. Soares (ed.), *Cultural Pluralism, Identity, and Globalization*, 98-125. Rio de Janeiro: UNESCO and Candido Mendes University.

konceptualizacija je dovoljno široka da obuhvati obje strane globalizacije: *proglobalističko* institucionalno uklanjanje granica za širenje kapitala, tržišta, investicija, sustava vrijednosti i kulture (čiji nosioci su Svjetska trgovinska organizacija (WTO) i Međunarodni monetarni fond (MMF) i sve organiziraniji i prisutniji (na globalnoj razini) *antiglobalistički pokret* fokusiran na nejednakosti koje proizvodi globalizacija.

U tom smislu pred definiciju globalizacije postavljamo nekoliko zahtjeva: (1) da odrazi protivrječnost fenomena da (2) odrazi kompleksnost (višedimenzionalnost) fenomena i (3) da odrazi dinamičnost fenomena, (4) da odrazi povezanost globalizacijskih procesa sa informacijsko-komunikacijskom umreženošću Planete i (5) da izrazi kompleksnost, pa čak i protivrječnost konačnih efekata.

1.1. Globalizacija je kompleksan i protivrječan fenomen

To je više proces nego stanje. Kada o globalizaciji mislimo kao procesu a ne o stanju pažnju usmjeravamo na mnoštvo procesa i tokova koji su povezani u sklopovima organizacijske proizvodnje i potrošnje na globalnom nivou.

Unutar tog procesa odvijaju se, veoma dinamični i veoma često protivrječni odnosi. Međutim globalizacija je i nova vrsta stvarnosti – efekat – posljedica procesa. Istodobno se odvija unutar sfere ekonomije, politike, tehnološkog razvoja – osobito medijskih i komunikacijskih tehnologija – uz promjene u okolišu i kulturi.

Mada postoji prešutna pretpostavka o relativnoj važnosti svake od tih dimenzija ipak se povezanost u ekonomskoj sferi, nameće kao ključni element, *sine qua non* globalne povezanosti.

To je dimenzija koja dominira maštom i jezikom korporativnog poslovanja, političara i aktivista protiv globalizacije; to je jednostavan stenograf medijskog diskursa koji oblikuje neposredno razumijevanje onoga što se globalno radi običnim ljudima.¹¹

U političkoj sferi to su procesi globalne geopolitike iza koje uglavnom stoji širenje političke moći globalnih političkih aktera,

¹¹ Tomlinson, J. *Cultural Globalization*. (2007). U: Ritzer, G. (edited by) *The Blackwell companion to globalization*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Sinteza

Globalizacija je proces koji je obilježio modernu povijest čovječanstva, ali i proces koji će, umnogome, odrediti i njegovu budućnost. Neki elementi globalizacije, prisutni su i u ranijim periodima, ali njene ključne karakteristike i efekti su, prevashodno, fenomen modernog doba. Stoga se globalizacija direktno povezuje s pojavom i ekspanzijom novih tehnologija i modela komuniciranja i promjenom percepcije vremena i prostora. Brži protok informacija se odvijao uporedo s promjenom modela ekonomskog razvoja i produkcije, te sa intenziviranjem različitih kulturoloških utjecaja, dodira i prožimanja. U tom kontekstu pojavljuju se novi (globalni) akteri i odnosi. Sve to je utjecalo da se fenomen globalizacije posmatra kao sve veća međusobna povezanost različitih dijelova svijeta, te kao proces koji dovodi do složenih oblika međuovisnosti.

Globalizacija predstavlja proces međunarodnog povezivanja na različitim područjima, a to se, prije svega, odnosi na područje gdje se realiziraju ekonomske aktivnosti, zatim na oblast u kojoj se kreiraju politički odnosi i odluke, pa na područje kulturnih relacija i utjecaja, te na oblast medijske produkcije i djelovanja industrije zabave i popularne kulture. Neke od definicija koje su izdvojene u ovoj knjizi upravo potenciraju tu dimenziju međunarodnog povezivanja i međusobnog približavanja različitih država, naroda i kultura, kao i stvaranje određenog broja sličnih ili istih vrijednosnih komponenti u kulturološkim i ideološkim matricama. U globalizaciji se vidi primarno proces koji zbližava različite poglede, svjetonazore i interese, te otvara mogućnosti za zajedničko djelovanje na harmoničan i principijelan način

a podrazumijeva stvaranje i intenziviranje svijesti o svijetu kao cjelini. Različiti subjekti, koji svoje djelovanje kreiraju na temelju različitih vrijednosnih struktura, postaju svjesni intenziteta i značaja međusobnih odnosa i utjecaja. Na taj način se modelira interpretativni okvir prema kojem je globalizacija nešto što intenzivira društvene odnose na globalnom nivou povezujući i približavajući udaljena mjesta, te stvarajući koncept globalnog društva. Različite države i narodi uključuju se u cjelinu svijeta. Ovakva tumačenja zahtijevaju raspravu o efektima bilo kakvog pokušaja homogenizacije, kao i budućnosti odnosa različitih kultura i potrebe kreiranja svjetskog društva i samoidentifikacije unutar tog društva.

U ovoj knjizi su predstavljene ključne i referentne definicije globalizacijskog procesa, kao i teorije koje objašnjavaju taj proces. Na temelju tih postavki sačinjena je naučnoistraživačka sinteza koja može poslužiti, u teorijskom i metodološkom smislu, kao osnova za definiranje pojedinih karakteristika i elemenata koncepta globalizacije, te za njeno proučavanje. U središtu tog koncepta je ideja da je globalizacija kompleksan integracijski proces stvaranja veza planetarnog karaktera. Podrazumijeva ubrzan i kontinuiran rast, te sveobuhvatnu mrežu međusobnih povezanosti i međuzavisnosti koje oblikuju materijalni, društveni, ekonomski i kulturni život u suvremenom svijetu. Ove mreže podrazumijevaju sve ono što karakterizira i čini sadržaj modernog svijeta i življenja – od fluktuacije kapitala, ljudi, roba i informacija, kreiranja kulturnih industrija, ekoloških pitanja i zagađenja, do globalnog kriminala i zaraznih pandemija. Mreže koje nastaju unutar globalizacijskih tokova obuhvataju sve aspekte i dimenzije modernog života, a ta povezanost je jedan od najznačajnijih aspekata današnjice, te po svemu sudeći, i budućnosti.

Kompleksnost globalizacije se ne ogleda samo u činjenici da ona uključuje i podrazumijeva mnogo aspekata i dimenzija nego i u tome što istovremeno sadrži i pozitivne i negativne elemente, te što je u svojoj suštini kontroverzna. Sasvim je jasno da globalizacija, s jedne strane, podrazumijeva proces i snagu usmjerenu kao postizanju jedinstva svijeta kao jednog mjesta i ka svijetu kao globalnoj zajednici. Međutim, s druge strane, izvjesno je i da globalizirani svijet i globalno društvo,

kao jedinstveno i potpuno homogenizirano mjesto, nisu mogući. Bez obzira što pojedini i ekonomski i politički centri moći nastoje postići upravo takav efekat s ciljem zadovoljavanja svojih partikularnih interesa, potpuno homogeniziranje različitih kultura i načina života nije ostvarivo. Istovremeno, s homogenizirajućom silom globalizacije, analize otkrivaju sile heterogenizacije, koje podstiču jačanje nacionalnih identiteta.

Globalizacija je dinamičan proces koji ima svoje posljedice. Zavisno od pristupa, efekti globalizacije se procjenjuju kao pozitivni ili negativni. U svakom slučaju većina teoretičara se slaže da globalizacija ima svoje efekte i da se oni mogu uočiti i na makro i na mikro nivou. Proučavanje globalizacije nam upravo omogućava da identificiramo te posljedice i promjene nastale u različitim sferama. Tako su osvajanje novih tržišta, prodor kapitala, roba i informacija, one aktivnosti i procesi koji su značajno utjecali na današnju proizvodnju, izgled svjetskog tržišta i međunarodnu trgovinu. Posljedice globalizacije u oblasti ekonomije su ogromne, upravo, kao i one u području politike gdje se ogledaju u (pre) raspodjeli političke i vojne moći u svijetu, te u stvaranju novih država i političkih saveza i asocijacija. U tom kontekstu se mogu posmatrati i rušenje berlinskog zida, prestanak hladnog rata i podjela svijeta prema globalnom planu iz Jalte, kao i intenziviranje *meke* moći Zapada, posebno SAD, te stvaranje novih globalno značajnih faktora kao što su Kina i Indija.

Posljedice globalizacije su takve da nam njihovo proučavanje ukazuje i na moguće trendove u budućnosti. U oblasti ekonomije je očigledna dominacija neoliberalne ideološke paradigme koja insistira na stvaranju profita, komercijalizaciji i pretvaranju svih odnosa, subjekata i aktivnosti u robno-novčanu transakciju. Siromaštvo se smanjuje, kao posljedica razvoja novih tehnologija koje omogućavaju poboljšanje standarda, te socijalnih i zdravstvenih uvjeta života. Međutim, razlike između bogatih i siromašnih su sve veće tako da se ekonomske i socijalne razlike, uvjetovane globalizacijom, sve više vide kao nešto negativno i kao kontinuirana dominacija elite nad velikim brojem podređenih i diskriminiranih naroda i pojedinaca. Premoć u tehnologiji i informaciono-komunikacijskim sistemima postaje temelj i za premoć u ekonomiji i u političkoj hijerarhiji.

Iako su mnogi autori smatrali kako će globalizacija obesmisлити nacionalne države, to se nije desilo. Naprotiv, nacionalni identiteti su ojačali, ali njihovo prožimanje s globalnim tokovima i procesima pokazuje kako je na snazi podjela na male i velike države koje s različitim interesima i potencijalom ulaze u budućnost koja će biti određena sve intenzivnijim trendovima globalizacije. Globalizacija nije razorila nacionalnu državu niti lokalni mentalitet i potrebu da lokalni identitet ima svoje sadržaje i forme izražavanja. Na toj paradigmi je i kreiran koncept glocalizacije koji je nastao, i koji se razvija, kao posljedica međusobnog djelovanja, interferencije i transformacije, upravo na kulturalnim prostorima gdje se susreću globalno i lokalno. Globalizacija je prodrła u mikrozajednice i promijenila način na koji vidimo sebe, te utjecala na našu rekonceptualizaciju pojmova i uloga ličnog identiteta, seksualnosti, porodice, roda, kao i odnosa prema radu i drugima.

Proces globalizacije je naglasio i reaktualizirao pitanje identiteta – od načina kako se on kreira, njegove egzistencije, te modela kako se određeni identitet odnosi prema drugim identitetima. Mnogi teoretičari globalizaciju vide kao jednosmjerni proces u kojem Zapad, predvođen SAD-om, nameće svoju dominaciju zahvaljujući tehnološkoj, vojnoj i političkoj supremaciji. Pri tome Istok, a to se posljednjih godina prevashodno odnosi na arapske zemlje, postaje podređen i u veoma teškom ekonomskom i socijalnom okruženju. Takvu situaciju prate najmanje dva diskursa: jedan podržava značaj SAD i Zapada, smatrajući ih nosiocem progressa i demokratije u svijetu, istovremeno procjenjujući kako i druge zemlje širom svijeta, trebaju da prihvate blagodeti koje im Zapad nudi kroz proces globalizacije; te drugi diskurs koji u negativnom kontekstu posmatra djelovanje SAD i Zapada smatrajući ih agresivnim, pohlepnim i opasnim po kulturu, nacionalni i vjerski identitet posebno arapskog svijeta.

Na ovim premisama, uglavnom, poživaju postavke onih autora koji u globalizaciji vide isključivo proces homogenizacije. Međutim, neophodno je naznačiti i drugačiji diskurs, odnosno perspektivu. Naime, globalizacija omogućava pojedincima da žive na otvoreniji način i da reagiraju na procese i ambijente koji ih okružuju i koji se neprestano mijenjaju. Proces globalizacije je oslobodio ogroman potencijal za

kreiranje nove individualnosti i novog koncepta ličnog identiteta. Društvo, uključujući i globalno društvo, sve više ovisi o uključenosti pojedinaca i njihovog načina kako kreiraju i ispoljavaju vlastiti identitet u ogromnoj mreži interpersonalnih, unutarnacionalnih i globalnih interakcija. Stoga je za budućnost svijeta, pa tako i same globalizacije, veoma bitan način na koji će svaki pojedinac iskazivati vlastiti identitet, ili svaki pojedinačni element tog identiteta, bez obzira da li se radi o jeziku, boji kože, nacionalnoj ili religijskoj pripadnosti, određenju roda i seksualnosti.

Budućnost zasigurno pripada globalizaciji, pa su posljedice koje izaziva proces globalizacije veoma bitne. Stoga je istraživanje procesa globalizacije značajno, kako sa teorijskog tako i sa praktičnog aspekta. Jedna od tih posljedica jeste i globalna međuovisnost kada je riječ o proizvodnji koja utječe na klimatske promjene i globalno zatopljanje. Ovaj problem nije samo ekološkog karaktera nego se on odnosi na strateške odrednice ideologije, ekonomije i politike koja će odrediti kvalitet života na Zemlji u budućnosti. Znanstvene procjene ukazuju da će već za 20-30 godina, ukoliko se nastavi s ovim trendom i modelom proizvodnje i polucije, nastupiti takve klimatske i društvene promjene (nestanak pitke vode, iščezavanje amazonskih šuma, otapanje ledenjaka, promjene toka morskih struja, povećanje temperature zraka i mora, iseljavanje miliona stanovnika, migrantske krize, sukobi i borba za resurse i teritorij) koje će izazvati enormne štete i promjene u ekonomskim, socijalnim i političkim sistemima. Ekološki problemi jesu nešto što je apostrofirano i promovirano kroz proces globalizacije, a efekti koji nastaju usljed zagađenja samo potvrđuju tezu o intenzivnoj međupovezanosti različitih dijelova svijeta i o globalnom karakteru ovog problema. To će se neminovno reflektirati i na političku sferu; na stepen demokratije koji će određivati političke odnose kako unutar nacija/država tako i u globalnim okvirima. Ukoliko proces globalizacije bude shvaćen i upravlján isključivo interesima moćnih političkih subjekata, to može za posljedicu imati intenziviranje sukoba, konflikte različitih oblika i nove krize jer ćemo imati podjelu na one koji samouvjereno i autistično smatraju da ih svi drugi moraju slušati i na one ponižene i podređene koji osjećaju da im niko ne želi pomoći. U takvoj situaciji svijet će

živjeti u strahu i neizvjesnosti, s nepomirljivim stranama i interesima, svodeći globalizaciju na poredak pobjednika i gubitnika, podgrijavajući arhetipska neprijateljstva i nepovjerenja. Tako shvaćena i realizirana globalizacija može donijeti samo intenziviranje podjela i povećanje nejednakosti, nepravde, te rasne, vjerske i nacionalne napetosti.

Demokratija je omogućila, posebno nakon Drugog svjetskog rata, da se političke i javne odluke donose uvažavajući procedure i potrebe različitih grupa unutar suverenih država, te da se, putem dogovora i legitimnih institucija, stvaraju mehanizmi za zaštitu ljudskih prava i spriječava nezakonito ponašanje. U međunarodnim odnosima, demokratski poredak je trebao, osim te podrške suverenim državama u njihovom funkcioniranju i zaštiti pravnog poretka, i da onemogući uspostavu tiranije i autokratskih oblika vlasti, te da modelira što intenzivniju interakciju između različitih političkih subjekata i globalnih aktera. Ovakva strategija je trebala da stvori atmosferu povjerenja, tolerancije i konstruktivne interakcije s ciljem povećanja suradnje i smanjenja mogućnosti za izazivanje novih konflikata i sukoba. U ovakvoj atmosferi je došlo do kraja Hladnog rata i rušenja zida u Berlinu, ali, optimistične pretpostavke, prema kojima sve to predstavlja novu budućnost svijeta koja će biti bezkonfliktna i dezideologizirana, nisu se ostvarile.

Procesi koji su uslijedili samo su pokazali s kakvim problemima će se u budućnosti suočavati ne samo demokratija nego i ljudska vrsta. Umjesto intenziviranja međunacionalnih odnosa, rješavanja konflikata i smanjenja nejednakosti i nepravde, došlo je do suprotnih djelovanja. Liberalna ideologija je izgubila svoju globalnu konkurenciju, ali to je samo, iz različitih razloga, podstaklo izljeve frustracija i nezadovoljstva. Razvoj populističkih pokreta, jačanje i bujanje nacionalizma, globalna ekonomska kriza, eskaliranje ideologija isključivosti i politika negativnih prema društvenoj različitosti i identitetima Drugih, imigrantske krize, nedostatak empatije kod bogatih i moćnih, kao i djelovanje moćnih samo u skladu sa svojim interesima, korupcija, konflikti i teroristički napadi, nepovjerenje u međunarodne institucije i nerijetko njihova pasivnost, neki su od elemenata koji su obilježili kraj prošlog i dva desetljeća novog milenija. Tome treba dodati i činjenicu kako se broj zemalja koje

su ocijenjene kao demokratske nije smanjio, ali je u velikom broju tih zemalja uočen negativni trend kada je riječ o demokratskom razvoju. To znači da i u onom dijelu svijeta, gdje se demokratija već profilirala kao bitan, funkcionalan i kvalitetan poredak, opasnost ne prijete toliko od vanjskih nedemokratskih sustava koliko od pojava (korupcije, političkih manipulacija, pritisaka na medije, sveopće komercijalizacije društvenih odnosa pa i kulture) koje iznutra, kontinuirano, temeljito i univerzalno nagrizaju demokratije.

Dvadeseto stoljeće nam je pokazalo kako nijedna doktrina i ideologija nisu, same po sebi, idealne, emancipatorske i demokratske. Naprotiv, povijest je svjedočila kako sve one mogu biti izopačene i u suprotnosti s onim što formalno promoviraju i da se pretvaraju u strukture koje proizvode zlo, nepravdu, isključivost i fanatizam. Ovo predstavlja poseban izazov u doba intenziviranja globalizacijskih procesa kada se različite kulture svakodnevno dodiruju i prepliću, te kada se svaki identitet nastoji afirmirati i funkcionirati zajedno s drugim. U svemu tome nezaobilazna je uloga medija i komuniciranja.

Globalizacija je nezamisliva bez modernih medija koji se zasnivaju na razvoju digitalnih informacionih tehnologija. Složeni kompleks međutjecaja masovnih medija i globalizacijskih procesa, prevashodno, počiva na strukturalnim promjenama i prilagođavanju medijskih tvrtki i produkcija za učešće na globalnom medijskom tržištu, zatim na prodoru komunikacijske (medijske) tehnologije u sve dijelove svijeta, što je označilo i omogućilo širenje tržišta za transnacionalne kompanije, te na spremnosti globalnih medijskih konglomerata da udovoljavaju specifičnim zahtjevima lokalnih tržišta.

Značaj medija i njihove funkcije u globalizacijskom procesu se može posmatrati kroz djelovanje medijske industrije koja, podređena zakonitostima kapitalističke i tržišne ekonomije, kreira vlastiti model funkcioniranja koji ostvarenje komercijalnih interesa i profita nastoji realizirati prodorom na međunarodno (globalno) tržište medijskih sadržaja. Ovakav model djelovanja u medijskoj i kulturnoj industriji je postao obaveznim upravo zato što su privatizirane brojne medijske i telekomunikacijske firme i zato što su, na globalnom nivou, prevladali, komercijalni medijski model i emergentne poduzetničke kulture.

U takvoj situaciji djelovanje i promocija nacionalnih produkcija na međunarodnom medijskom tržištu za posljedicu imaju izvoz kulture vijesti zemalja iz kojih dolaze globalne medijske korporacije, ali, istovremeno, u kontekstu djelovanja koncepta glocalizacije, i njihovo kontinuirano prilagođavanje ukusima i zahtjevima lokalnih tržišta.

Ključni element moderne medijske sfere i funkcioniranja masovnih medija i masovnih komunikacijskih modela, jesu komercijalizacija medija i kulture vijesti. To je globalni proces sa globalnim političkim i kulturnim posljedicama. Komercijalizacija medija i stvaranje velikih transnacionalnih medijskih korporacija donijela je brojne promjene u oblasti masovnog komuniciranja, te stvaranje nove paradigme izvještavanja koja je manje usmjerena na kreiranje kritičkog javnog mišljenja a više na tržišnu mobilizaciju konzumenata. Model javnog emitiranja i strukturalna društvena pozicija medija su bitno promijenjene jer su medijski sadržaji i medijska industrija potčinjeni interesima transnacionalnih korporacija. To je dovelo do promjene uloge i značaja masovnih medija u participativnim demokratijama jer se reduciralo i obezvrijedilo njihovo učešće u kreiranju javnog mnijenja i kritičkog (pre)ispitivanja stvari i pitanja od javnog značaja. Istovremeno to je utjecalo i na jačanje modela komercijalnih medija i komodifikacije medijske industrije koja je svoje djelovanje koncentrirala na ostvarivanje profita, a publiku pretvorila u populaciju konzumenata izloženih porukama oglašivača.

Slabljenje kritičke i društveno angažirane uloge medija, te njihovo podređivanje komercijalnim interesima velikih korporacija i oglašivača, utjecalo je i na promjene u medijskim sadržajima. Jedna od tih promjena se ogleda u novoj (globalnoj) kulturi vijesti u kojoj dominiraju kratke i atraktivno modelirane vijesti, sa elementima zabave, kao i priče o običnim ljudima i njihovim životima kroz koje se, na simplificiran i lagodan način, prikazuju teme koje se odnose na najsloženija politička i socijalna pitanja. Tako se ublažavaju i, čak, izbjegavaju medijska reakcija i cjelovit prikaz stanja i posljedica određenih društvenih procesa, događaja i političkih odluka. Druga bitna promjena se odnosi na globalizaciju fenomena tabloidizacije medijskih sadržaja i cjelokupne stvarnosti. Tabloidizacija nije nov fenomen, ali je u doba intenziviranja globalizacije i komercijalizacije medija dobila nove razmjere i dimenzije sa dubljim i

dugotrajnim posljedicama. Tabloidizacija označava drugačije modelirane i izražene stilističke elemente, kao i sadržajne promjene u masovnim medijima, a karakteriziraju je, upravo, upotreba tabloidnog stila, zatim pomjeranje tematskog fokusa sa društveno relevantnih tema na marginalne teme i zabavu, te intenzivna vizualizacija poruka. Globalni trend tabloidizacije je utjecao na globalni pad tradicionalnih novinskih standarda, te narušavanje novinarske etike i profesionalnih principa, istovremeno, stvarajući elemente za jedan novi globalni model medijske kulture označen kao *celebrity* kultura. Sve to ima za posljedicu da se u javnom komunikacijskom prostoru sve manje insistira na argumentaciji, objektivnosti i racionalnom prosuđivanju, a sve više se kreatori medijskih poruka oslanjaju na emocije publike, na ekonomiju pažnje i psihološka stanja i reakcije konzumenata medijskih sadržaja.

Ogroman broj izvora informacija i prava poplava vijesti nisu doprinijeli razvoju kritičkog razmišljanja i istinitom sagledavanju događaja. Naprotiv, stvorena je atmosfera veoma opasna po demokratiju i globalizaciju u budućnosti u kojoj se kontinuirano reproducira utisak da u svijetu više ne postoji istina, kao i utisak da ta istina više nikom i ne treba. Lažne vijesti (*fake news*) su postala naša svakodnevica i novi kulturološki simbol iz prostog razloga što ljudi vjeruju u takve vijesti jer se uklapaju i potvrđuju ranije kreirane i ustrojene stavove.

Internet i socijalni mediji su omogućili globalno umrežavanje i stvaranje nove komunikacijske strukture. Nastale su nove (virtualne) zajednice, povezane istim ili sličnim tematskim interesovanjima, koje mogu djelovati u lokalnim, nacionalnim, ali i nadnacionalnim, odnosno globalnim okvirima. Međutim, novi mediji su postali platformom emergentne poduzetničke kulture kojom dominira neoliberalna logika ostvarivanja profita i komercijalnog interesa. To je utjecalo da se njihova očekivana uloga u miješanju i harmoničnoj interakciji između različitih identiteta i kultura defavorizira ideologijom povezivanja i mobiliziranja na temeljima isključivosti, ksenofobije i otpora prema drugim identitetima.

Globalizacija je, dakle, proces koji kontinuirano traje već godina-ma, a nastaviće svoje djelovanje, s još većim intenzitetom, i u budućnosti. To je proces koji je, prevashodno, zahvaljujući novim tehnologijama komuniciranja, učinio da su različite kulture i identiteti svakodnevno

u kontaktu. Takva kulturološka i komunikacijska interakcija se odvija uporedo sa aktivnostima koje predstavljaju ekonomske i političke aspekte globalizacije. Svijet je u tom procesu mondijalizacije zaista postao globalnim entitetom u kojem već odavno pojedini problemi imaju globalne posljedice i zahtijevaju rješenja uz učešće i međusobnu saradnju brojnih subjekata. U tom kontekstu, koji implicira intenziviranje međunacionalne interakcije i povezivanja, bilo je za očekivati da će svi ti procesi i odnosi donijeti bogatstvo različitosti i jednu uzavrelost i višesmjerni protok ideja, mišljenja, simbola i poruka. Međutim, taj kontekst je kreiran djelimično jer se, naprotiv, razvio suprotan proces koji je, umnogome, globalizaciju učinio jednosmjernim procesom koji osiromašuje i koji stvara podjele između moćnih i podređenih.

Budućnost globalizacije i njene posljedice mogu biti haotične, pune konflikata i sukoba, radikalnih političkih poteza i fanatizma. To pokazuje nepovjerenje i jaz koji vladaju između bogatih i siromašnih nacija, postojeći konflikti s različitim uzrocima, kao i podaci koji otkrivaju koliki broj ljudi ima probleme usljed nedostatka pitke vode i hrane, te podaci o zagađenju i njegovim kataklizmičkim globalnim efektima. Ovome treba dodati i podatke o procesu koji već traje, a odnosi se na povećanje potrošnje koju inicira srednja klasa u zemljama poput Kine, Indije i Rusije, a to je preko dvije milijarde ljudi, što će sve imati dodatne reperkusije na stanje u oblastima ekonomije, ekologije i raspoloživosti energetskim i drugim resursima. Sve to će stvoriti dodatne tenzije i društvene krize zbog čega je upitno da li će i moćni funkcionirati efikasno i koliko to može trajati.

Globalizacijski proces je već doveo do stvaranja svijeta koji ima globalni karakter i u kojem se globalni problemi moraju rješavati tako da se omogući ostvarenje i partikularnih i globalnih interesa. Bez obzira da li su neke nacije i identiteti moćni ili podređeni, bogati ili siromašni, svi oni su obuhvaćeni procesom globalizacije koji u budućnosti može biti određen konfliktima i mržnjom, ili, suprotno, suradnjom i empatijom. Izbjegavanje mračne varijante podrazumijeva djelovanje svih relevantnih subjekata, na temeljima međusobnog poštivanja i uvažavanja različitosti.

Indeks pojmova

A

- amerikanizacija: 11, 71-73
- antiglobalističke ideologije: 62
- antiglobalizam: 69
- apologijski pogled na globalizaciju: 109
- aspekti medijske globalizacije: 113-115
- aspekti političke globalizacije: 58

D

- definirajuća svojstva globalizacija: 20-33
- deregulacija medija: 103, 108
- digitalizacija: 105, 107, 110, 141, 147
- dijagonalna koncentracija medija: 128
- dijalektički pogled na globalizaciju: 109-110
- dinamičnost globalizacije: 24
- doseg komunikacija: 103

E

- efekti globalizacije: 31-33
- efekti globalnog ekonomskog sustava: 56-57
- efekti medijatzacije: 177
- eklektički pristup koncentraciji medija: 132
- ekonomija vijesti: 170
- ekonomsko polje globalizacije: 55-57
- emergentne kulture: 143, 145

F

frankfurtska škola: 45

G

geneza globalizacije emdija: 102

globalistički ideološki interpretativni okvir: 59-61

globalizacija

– ekonomski aspekt: 12

– geneza: 9, 10

– komunikacijski aspekt: 13, 14

– pojam: 17-20

– politički aspekt: 12

– proces: 20-21

– vrijednosni aspekt: 11

globalizacija kulture vijesti: 151, 161

globalna homogenizacija medijskih sustava: 153

globalna javna sfera: 111, 161

globalna medijska kultura: 116

globalna publika: 111

globalne geografske regije: 36

globalne socijalne interakcije: 29-30

globalni medijski trendovi: 90

globalno društvo: 56

globalno novinarstvo: 162-164

globalofobija: 109

glokalizacija: 22, 81, 83, 111

H

hiperglobalisti: 47

horizontalna koncentracija medija: 128

I

ideologija globalizacije: 57

ideologija konzumerizma: 119

ideološko-političko polje globalizacije: 57-63

informacijski kapitalizam: 38
intelektualni otpor globalizaciji: 138-139
iskustvo hiperrealnosti: 44
izvještaj McBrideove komisije: 72

J

javni emiteri: 115, 120, 121, 154

K

komercijalizacija medija: 116-117
komercijalno emitiranje: 116, 121, 122, 127
kompleksnost i protivriječnost globalizacije: 20-21
komunikacijska priroda globalizacije: 24-30
koncept hegemonije: 143-144
konvergencija medijskih sustava: 152
konzumerizam: 138, 156
korporativizacija medija: 103
kosmopolitizam: 73-75
kritički pristup koncentraciji medija: 132
kultura – pojam: 68-69
kultura konvergencije: 156
kulturalne teorije: 42
kulturalna deteritorijalizacija: 65
kulturalna polja globalizacije: 63-75
kulturalna unifikacija: 69
kulturalni imperijalizam: 66-67

L

liberalni pristup koncentraciji medija: 131

LJ

ljudskost: 69

M

McDonaldizacija: 82-83
medijatzacija: 171-172, 176, 177

mediji: 101
medijska centralizacija: 105
medijska koncentracija: 127, 129, 131
medijska konvergencija: 146-147
medijska logika: 173-174, 177, 178
medijska politika EU: 69
medijske konstrukcije stvarnosti: 173
medijski imperijalizam: 67-68
medijski intervencionizam: 179-181
medijski modeli: 152
mjerjenje koncentracije medija: 132-134
mrežni mediji: 111, 139, 140, 141
multimedija: 148-149

N

nacionalizam: 70
nacionalni identitet: 69-70
negativni učinci globalizacije: 45
nova društvena polarizacija: 40
novomedijsko okruženje: 157

P

paradoks mreže: 145
participacija i interaktivnost: 142
partikularni protekcionisti: 62
polja globalizacije: 55-84
posredni oblici kontrole medija: 124-125
potrošačka kultura: 138
prozumenti: 158-160

S

sadržajni populizam – konvergencija: 151
sistemska teorija: 101
skeptici: 47
socijalni konstruktivizam: 106-107
spektakularizacija: 174-175

subjekti globalizacije

- države: 86-88
- ekonomske međunarodne vladine organizacije: 94-95
- globalne korporacije: 88-89
- istaknuti pojedinci: 99
- međunarodne isntitucije: 92-98
- međunarodne nevladine organizacije: 97-98
- međunarodne vladine organizacije: 93-97
- međunarodni sudovi i tribunali: 96-97
- Organizacija ujedinjenih naroda: 93-94
- terorističke organizacije: 100
- transnacionalne medijske korporacije: 89-91
- vjerske organizacije i grupe: 100

subjekti globalizacije: 85-100

suvremeni svjetski sustav: 56

svijest o svijetu kao cjelini: 27-28

Š

škole globalizacije: 47-49

T

tabloidizirano novinarstvo: 117, 123, 167-169

tehničko-tehnološka konvergencija: 150

teme istraživanja globalizacije: 51-53

teorija globalnog kapitalizma: 37

teorija modernosti i postmodernosti: 41-42, 45

teorija prostora i vremena: 39-40

teorija svjetskog sustava: 35-36

teorija umreženog društva: 38

teorije globalizacije: 35-45

teorije globalnih medija: 43

teza hibridizacije: 43, 44-45, 79, 80, 82

teza homogenizacije: 43, 70

teza o kulturnoj homogenizaciji: 64

teze heterogenizacije: 43, 76, 77, 78

transformacionalisti: 48

transnacionalizam: 40

transnacionalne zajednice: 41

U

univerzalistički protekcionisti: 62-63

utjecaj transnacionalnih medijskih korporacija: 90-91, 137

V

vertikalna koncentracija medija: 128

višedimenzionalnost globalizacije: 22-23

Z

znakovi unutrašnjeg pozicioniranja: 44

Indeks imena

- Adorno, T. W. 45
 Albrow, M. 18
 Anderson, B. 70
 Arsenault, A. 103
- Baudrillard, J. 44, 82
 Beck, U. 18
 Berglez, P. 164
 Bergstrom, A. 160
 Bolter, J. T. 147
 Boyd-Barrett, O. 66, 67
- Castells, M. 38, 103
- Debord, G. 44
- Eco, U. 158
- Foust, James C. 148, 149
 Fukuyama, F. 58, 60
- Garcia-Canclini, N. 80
 Giddens, A. 17, 18, 26, 27, 42
 Golding, P. 67
 Grusin, R. 147
- Habermas, J. 126
- Hafez, K. 162
 Hall, S. 44, 45
 Hallin, D. C. 153
 Haralambos, M. 68
 Hardt, M. 37, 138
 Harris, P. 67
 Harvey, D. 39
 Havel, V. 62
 Held, D. 47
 Herman, E. 116, 117, 118, 164
 Hoffmann-Riem, W. 152
 Horkheimer, M. 45
- Jan, M. 113
 Jenkins, H. 156
- Malouf, A. 11
 Mancini, P. 153
 Marcuse, H. 45
 McChesney, R. W. 116, 117, 118, 120, 154, 164
 McGrew, A. 25
 McLuhan, M. 43, 44, 101
 McQuail, D. 152
 Morley, D. 138
- Negri, A. 37, 138

- Perez Gomez, A. 128
Price, C. J. 124
- Rantanen, T. 9
Ritzer, G. 82
Robertson, R. 9, 17, 18, 27, 40, 114
Robins, K. 138
Robinson, W. I. 37, 52
- Schiller, H. I. 65, 120
Shulz, W. 177
Silverstone, R. 156
- Sreberny-Mohammadi, A. 64
Stuart, A. 149
- Thompson, J. B. 18, 27, 28, 29, 118
Tomlinson, J. 30, 73
Tunstall, J. 72
- Volkmer, I. 161, 162
- Wallerstein, I. 36, 56
Waters, M. 9, 18

Literatura

- Albarran, A. B., & Moellinger, T. (2002). *The top six communication industry firms: Structure, performance and strategy*. U: R. G. Picard (Ed.), *Media firms. Structures, operations and performance*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, str. 103-123.
- Albrow, M. (1990). *Globalization, Knowledge and Society: Readings from International Sociology*. London: Sage.
- Albrow, M. (1997). *The Global Age*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Amelia, H. A., Castells, M. (2008). "The Structure and Dynamics of Global Multi-Media Business Networks." *International Journal of Communication 2*.
- Anderson, B. (1983). *Imagined Communities*. London: Verso
- Appadurai, A. (1998). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*.
- Appelbaum, R. and Robinson, W. I. (2005). *Critical Globalization Studies*. New York: Routledge.
- Baniyassen, O. A. S. (2017). "Media Globalization". *AGNT Research Report* (ISSN. 1444-8939) Vol. 4 (2). str. 88-90, www.brisjast.com
- Basch, L., Schiller, N. G. and Blanc, C. S. (1994) *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation-States*. New York: Gordon and Breach.
- Bagdikian, B. (1983). *The media monopoly*. Boston, MA: Beacon Press.
- Baran, S. J., and Davis, D. K. (2006). *Mass communication theory: Normative Theories of Mass Communication*. (4th ed.). Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Barrett, D. and Tsui, A. O. (1999). 'Policy as symbolic statement: International response to national population policies', *Social Forces*, 78, 213–34.
- Baudrillard, J. (1988). *Selected Writings*. Cambridge: Polity
- Baudrillard, J. (1983). *Simulations*. New York: Semiotext{e}.

- Beck, U. (2000) *What is Globalization?* Cambridge: Polity.
- Beck, U., Beck-G. E. (2002) *Individualization*. London: Sage.
- Berglez, P. (2008) 'What is Global Journalism'. *Journalism Studies* 9 (6): 845–58.
- Bergström, A. (2008). 'The Reluctant Audience: Online Participation in the Swedish Journalistic Context'. *Westminster Papers in Communication and Culture*, 5(2), 60–80.
- Bird, S. E. (2002). *Taking it personally: Supermarket tabloids after September 11*. U: B. Zelizer & S. Allen. *Journalism after September 11*. London: Routledge.
- Blumler, J. G., and Gurevitch, M. (2001). *Americanization reconsidered: UK-US campaign communication comparisons across time*. U: W. L. Bennett and R. M. Entman (Eds.). *Mediated Politics. Communication in the Future of Democracy*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, str. 280–403
- Bolter, J. D., & Grusin, R. (2000). *Remediation: Understanding New Media*. Cambridge – London: MIT Press.
- Booz-Allen & Hamilton (1992). *Study on pluralism and concentration in media: Economic evaluation*. Brussels: Commission of the European Communities.
- Boyd-Barrett, O. (1977) 'Media Imperialism: towards an international framework for the analysis of media systems', str. 116-35. U: J. Curran, M. Gurevitch and J. Woollacot (eds) *Mass Communication and Society*. London: Arnold.
- Boli, J. and Thomas, G. M. (1999). *World Polity Formation since 1875: World Culture and International Non-Governmental Organizations*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Bradley W. Brooks, Steven M. Cox (2017). "American Online (AOL): Navigating the Ups, Downs and Changes of Online Service". *Journal of Case Studies*. May 2017, Vol. 35, No 1, str. 18-31.
- Bruns, A. (2006). *Towards Prodsusage: Futures for User-Led Content Production*. U: Fay Sudweeks, Herbert Hrachovec, & Charles Ess (eds.) *Proceedings Cultural Attitudes towards Communication and Technology*. Tartu: str. 275–284.
- Burgess, J., & Green, J. (2011). *YouTube: Online Video and Participatory Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Bush, G. W. (2002). 'Securing freedom's triumph', *New York Times*, 11 September.
- Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Vol. I of *The Information Age: Economy, Society, Culture*. Oxford: Blackwell.

- Castells, Manuel (2007). 'Communication, Power and Counter-Power in the Network Society'. *International Journal of Communication* 1: 238-66.
- Cohen, R. M. (1997). *The Corporate Takeover of News*. U: Barnouw, Erik (ed.) *Conglomerates and the Media*. New York: New Press.
- Cook, T. E. (2005). *Governing with the News. The News Media as a Political Institution*. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press.
- Cottle, Simon and David, Nolan (2007). 'Global Humanitarianism and the Changing Aid-Media Field: Everyone Was Dying for Footage'. *Journalism Studies* 8 (6): 862-78.
- Croteau, D., & Hoynes, W. (2001). *The business of media: Corporate media and the public interest*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- Debord, G. (1967). *Society of the Spectacle*. Detroit: Black and Red.
- Debre, R. (2000). *Uvod u mediologiju*. Beograd: CLIO.
- Delanty, G.; Rumford, C. (2007). *Political Globalization*. U: Ritzer, G. (edited by) (2007). *The Blackwell companion to globalization*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Deuze, M. (2007). 'Convergence culture in the creative industries'. *International Journal of Cultural Studies*, 10(2), 243-263.
<https://doi.org/10.1177/1367877907076793>
- Deuze, M. (2009). 'Media industries, work and life'. *European Journal of Communication*, 24 (4), 467-480.
<https://doi.org/10.1177/0267323109345523>
- Eco, U. (1986). *Travels in Hyperreality*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Esser, F. (2008). 'Dimensions of political news cultures: Sound bite and image bite news in France, Germany, Great Britain, and the United States.' *International Journal of Press/Politics*, 13(4), 401-428.
- Fidler, R. (2004). *Mediamorphosis*. Beograd: Clio.
- Finkelkraut, A. (1997). *Zločin je biti rođen*, Zagreb: Ceres.
- Fiske, S. T.; Taylor, S. E. (1991). *Social Cognition*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Fortunato, J. A. (2005). *Making media: The influence of constituency groups on mass media content*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Foust, James C. (2005). *Online Journalism*, Holcomb Hathaway Publishers Inc., Scottsdale.
- Freedon, M. (2003). *Ideology: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Fukuyama, F. (1994). *Kraj povijesti i posljednji čovjek*. Zagreb: HSN.

- Fukuyama, F. (2000). 'Economic Globalization and Culture: A Discussion with Dr. Francis Fukuyama'. <http://www.ml.com/woml/forum/global2.html>.
- Fukuyama, F., (2005) *Izgradnja države: vlade i svjetski poredak u 21. stoljeću*, Zagreb: Izvori.
- García-Canclini, Nestor. (1995). *Hybrid Cultures*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Gates, B. (1995). *The Road Ahead*. New York: Viking Press.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Gidens, E. (2008). *Sociologija*. Beograd: Ekonomski fakultet.
- Golding, P. and Harris, P. (1997). *Beyond Cultural Imperialism: Globalization, Communication and the New International Order*. London: Sage.
- Gramsci, A. (1985). *History of the Subaltern Classes*; (ii) *The Concept of "Ideology"*; (iii) *Cultural Themes: Ideological Material*. U: Durham, G. M.; Kellner, M. D. (2006), *Media and Cultural Studies*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Habermas, J.: "Keine Demokratie kann sich das leisten", <http://www.sueddeutsche.de/kultur/juergen-habermas-keine-demokratie-kann-sich-das-leisten-1.892340> (pristupljeno 1. 12. 2018.)
- Hafez, K. (2007). *The Myth of Media Globalization*. Malden, MA: Polity.
- Hall, S. (1991) 'The local and the global: globalization and ethnicities', str. 19-40. U: A. D. Kind (ed.) *Culture, Globalization and the World System*. London: Macmillan.
- Hall, S. (1980). 'Encoding/decoding' U: S. Hall, D. Hobson, A. Lowe and P. Willis (eds), *Culture, Media, Language*, 128-38. London: Hutchinson.
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hannerz, U. (1990) 'Cosmopolitans and locals in world culture', str. 237-52. U: M. Featherstone (ed.) *Global Culture: Nationalism, Globalization and Modernity*. London: Sage.
- Haralambos, M. (1989). *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Globus.
- Hardt, M. and Negri, A. (2000). *Empire*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Hardt, M. and Negri, A. (2004). *Multitude*. New York: Penguin Press.
- Harvey, D. (1990). *The Condition of Post-Modernity*. London: Blackwell.
- Havel, V. (1999). 'Kosovo and the end of the nation-state'. *New York Review of Books*, 29 April.

- Held, D. (1996). *Models of Democracy*, 2nd edn. Cambridge: Polity Press.
- Held, D. et. al. (1999). *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Cambridge: Polity.
- Held, D. and McGrew, A. (2007). *Globalization/Anti-Globalization: Beyond the Great Divide*, 2nd edn. Cambridge: Polity Press.
- Herman, E., & McChesney, R. (1997). *The global media: The new missionaries of corporate capitalism*. Madrid: Cátedra.
- Herman, E., McChesney, R. W. (2001). *The Global Media. The New Missionaries of Global Capitalism*. London: Continuum
- Hoffmann-Riem, W. (1996). *Regulating media: The licensing and supervision of broadcasting in six countries*. New York: Guilford.
- Horkheimer, M. and Adorno, T. W. (2002). *Dialectic of Enlightenment*. Translated by E. Jephcott. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Hardt, M. and Negri, A. (2004). *Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*. New York: Penguin.
- Iris, A. (1999). *Informacione magistrale*. Beograd: Clio.
- Jagić, S., Vučetić, M. (2012). 'Globalizacijski procesi i kultura'. Zadar: *Acta Iadertina*, 9(2012), 15-24.
- Jakubowicz, K. (2003). *Endgame? Contracts, audits, and the future of public service broadcasting, The Public/Javnost*, (10). London: Routledge.
- Jan, M. (2009). 'Globalization of Media: Key Issues and Dimensions'. *European Journal of Scientific Research*. ISSN 1450-216X Vol. 29 No. 1 (2009), str. 66-75.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: where old and new media collide*. New York: New York University Press.
- Kellner, D. (1990). *Television and the Crisis of Democracy*. Boulder, CO: Westview Press.
- Kellner, D. (2003a). *Media Spectacle*. London: Routledge.
- Keohane, R. and Nye, J. (2000). *Power and Interdependence*, 3rd edn. New York: Longman.
- Kheeshadeh, M. 'Effects of globalization on mass media in the world'. *International Journal of Asian Social Science* 2(10): 1672-1693 (journal homepage: <http://www.aessweb.com/journal-detail.php?id=5007>)
- Kleut, J. (2011). *Veb dizajn i konstruisanje pozicije korisnika*. U: Veljanovski, R. (ured.), *Zbornik Verodostojnost medija: dometi medijske tranzicije* (153-169). Beograd: Čigoja.
- Kleut, J. (2016). 'Kultura konvergencije: pojam i kritike'. Novi Sad, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, Књига XLI-1*

- Kluckhohn, C., Krober, A. L. (1963). *Culture, A Critical Review of Concepts and Definitions*, New York: Vintage Books.
- Kovač, B.; Rozenstil, T. (2006). *Elementi novinarstva*. Podgorica: CID, Institut za medije Crne Gore.
- Kraidy, M. (2002). *Globalization of culture through the media*. U: J. R. Schement (ed.), *Encyclopedia of communication and information* (Vol. 2, str. 359-363). New York, NY: Macmillan Reference USA. Retrieved from http://repository.upenn.edu/asc_papers/325
- Kukić, D. (2012). 'Stvarne i virtualne zvijezde'. *Medijski dijalozi – časopis za istraživanje medija i društva*, godina V, broj 12, Podgorica: str. 209-217.
- Kukić, D. (2013). 'Sveučilište kao tvrđava'. *Filozofska istraživanja*, časopis Hrvatskog filozofskog istraživanja, Vol. 33, No 3, Zagreb: str. 433-440.
- Kukić, D. (2013). *Medijska kultura*. Zenica: Muzej grada Zenice.
- Kurtić, N. (2016). *Tabloidiziranje stvarnosti: metamorfoza dnevnih novina*. Tešanj: Planjax.
- Kurtić, N. (2014). *Medijske politike*. U: Malović. S. i grupa autora. *Masovno komuniciranje*. Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga.
- Kurtić, N. (2011). *Komunikološki ogledi*. Tuzla: Bosanska riječ.
- Kurtić, N. (2006). *Kod novinarstva*. Sarajevo: Mediaplan institut.
- Langer, J. (1997). *Tabloid television*. New York: Routledge.
- Lerner, D. (1958). *The passing of traditional society*. New York: Free Press.
- Levy, P. (2001). *Cyberculture*. Minneapolis: University Minnesota Press.
- Lovink, G., & Tkacz, N. (eds.) (2011). *Critical Point of View: A Wikipedia Reader*. Amsterdam: Institute of Network Cultures.
- Lull, J. (2000). *Media, Communication, Culture: A Global Approach*, 2nd edn. Cambridge: Polity.
- MacBride Commission (2004). *Many Voices, One World: Towards a New, More Just, and More Efficient World Information and Communication Order*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield.
- Marcuse, H. (1991). *One-Dimensional Man: Studies in the Ideology of Advanced Industrial Society*. Boston: Beacon Press.
- Manovič, L. (2001). *The Language of New Media*. Cambridge: The MIT Press.
- Mazzoleni, G. (2008). *Media logic*. U: W. Donsbach (Ed.), *The International Encyclopedia of Communication*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Mc Shesney, R. W. (1997). *Corporate Media and the Threat to Democracy*. New York: Seven Stories Press.
- McChesney, R. W. (2008). *Bogati mediji, siromašna demokratija: komunikacijske politike u mutnim vremenima*. Sarajevo: Šahinpašić.

- McLuhan, M. (1994). *Understanding Media: The Extensions of Man*. Cambridge, MA: MIT Press.
- McNeill, W. H. (1986). *Polyethnicity and National Unity in World History*. Toronto: University of Toronto Press.
- McQuail, D. (2005). *McQuail's mass communication theory*. London: Sage.
- Meyer, J. (1994). 'Rationalized environments'. U: W.R. Scott and J.W. Meyer (eds), *Institutional Environments and Organizations*, 28-54. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Morley, D. and Robins, K. (1995). *Spaces of Identity: Global Media, Electronic Landscapes and Cultural Boundaries*. New York: Routledge.
- Murdock, G., & Wasko, J. (2007). *Media in the age of marketization*. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Negroponte, N. (1998). *Biti digitalan*. Beograd: Clio.
- Noam, Eli M. (2016). "Introduction." U: Eli M. Noam (Ed.), *Who Owns the World's Media?: Media Concentration and Ownership around the World*, (str. 1-57). Oxford, UK: University Press Scholarship Online. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199987238.003.0001.
- Noam, Eli M. (2016). "Media Concentration in the United States". U: Eli M. Noam (Ed.), *Who Owns the World's Media?: Media Concentration and Ownership around the World* (str. 1-57). Oxford, UK: University Press Scholarship Online. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199987238.003.0018.
- Nye, J. (2004). *Power in the global information age: From realism to globalization*. London: Routledge.
- Parsons, T. (1966). *The System of Modern Societies*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Pérez Gómez, A. (2002). *El control de las concentraciones de medios de comunicación* [The control of concentration in the media]. Madrid: Dykinson.
- Petkovic, B. (2004). *Media ownership and its impact on media independence and pluralism*. Ljubljana: Peace Institute.
- Picard, R. G. (2004). 'Commercialism and newspaper quality'. *Newspaper Research Journal*, 25(1), 54-65.
- Picone, I. (2011). 'Prodisage as a Form of Self-publication. A Qualitative Study of Casual News Prodisage'. *New Review of Hypermedia and Multimedia*, 17(1), 99-120. doi: 10.1080/13614568.2011.552643
- Portes, A., Guarnizo, L. E. and Landolt, P. (1999). 'The study of transnationalism: Pitfalls and promise of an emergent research field', *Ethnic and Racial Studies*, 22 (2), 217-37.

- Price, C. J. (2003). 'Interfering owners or meddling advertisers: How network television news correspondents feel about ownership and advertiser influence on news stories'. *Journal of Media Economics*, 16(3), 175-188.
- Rantanen, T. (2005). *The media and globalization*. London: Sage Publications
- Reese, S. D. (2001). 'Understanding the Global Journalist: A Hierarchy-of-Influences Approach'. *Journalism Studies* 2 (2): 173-87.
- Reese, S. D. and Dai, Jia (2009). 'Citizen Journalism in the Global News Arena: China's New Media Critics'. str. 221–31 U: *Citizen Journalism: Global Perspectives*, Allan S. and Thorsen E. (Eds.). New York: Peter Lang.
- Ricoeur, P. (1986). *Lectures on Ideology and Utopia*. New York: Columbia University Press.
- Ritzer, G. (1996). *The McDonaldization of Society*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- Ritzer, G. (2000). *The McDonaldization of Society*, rev. New Century edn. London: Sage.
- Robertson, G. (1999). *Crimes against Humanity: The Struggle for Global Justice*. Harmondsworth: Penguin.
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: Sage.
- Robertson, R. (1995). *Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity*. U: Featherstone, M., Lash, S. and Robertson, R., Eds., *Global Modernities*. London: Sage Publications, 25-44.
- Robertson, R., E. White, E. K. (2007). *Is Globalization?* U: Ritzer, G. (edited by) *The Blackwell companion to globalization*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Robinson, W. I. (2003). *Transnational Conflicts: Central America, Social Change, and Globalization*. London: Verso.
- Robinson, I. W. (2007). *Theories of Globalization*. U: Ritzer, G. (edited by) *The Blackwell companion to globalization*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Rosenau, J. N. (1997). *Along the Domestic – Foreign frontier: Exploring Governance in a Turbulent World*. Cambridge: University Press.
- Rowe, W. and Schelling, V. (1991). *Memory and Modernity: Popular Culture in Latin America*. London: Verso.
- Sabato, L. J., Stencel, M., and Lichter, R. S. (2000). *Peepshow – Media and Politics in an Age of Scandal*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Sassen, S. (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

- Schiller, H. (1976). *Communications and Cultural Dominations*. New York: Sharpe.
- Schiller, H. (1992). *Mass communications and American empire*, 2nd edn. Boulder, CO: Westview.
- Schiller, H. I. (1989). *Culture, Inc.: The corporate takeover of public expression*. New York: Oxford University Press.
- Schulz, W. (2004). 'Reconstructing Mediatization as an Analytical Concept'. *European Journal of Communication*, 19(1): 87-101.
- Scott, J. C. (1998). *Seeing Like a State*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Shaw, M. (2000). *Theory of the Global State: Globality as an Unfinished Revolution*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Silverstone, R. (1995). 'Convergence is a dangerous word'. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 1(1), 11-13. doi: 10.1177/135485659500100102
- Sklair, L. (2002) *Globalization: Capitalism and its Alternatives*. Oxford: Oxford University press.
- Sklair, L. (2000). *The Transnational Capitalist Class*. London: Blackwell.
- Sparks, C. (2000). *The panic over tabloid news*. U: C. Sparks & J. Tulloch (eds.), *Tabloid tales*. New York: Rowman & Littlefield, str. 1-40.
- Sparks, Colin (2007). *Globalization, Development and the Mass Media*, London: Sage Publications.
- Sreberny, A. (1996) 'The global and the local in international communications', str. 177-203. U: J. Curran and M. Gurevitch (eds) *Mass Media and Society*, 2nd edn. London: Arnold.
- Sreberny-Mohammadi, A. et. al. (eds) (1997). *Media in a Global Context: A Reader*. London: Arnold
- Steger, B. M. (2007). *Globalization and Ideology*. U: Ritzer, G. (edited by) *The Blackwell companion to globalization*: Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Stephen D. R. (2010). 'Journalism and Globalization'. *Sociology Compass* 4/6 New Jersey. Blackwell Publishing Ltd.
- Stoker, G. (2006). *Why Politics Matters. Making Democracy Work*. New York: Palgrave Macmillan.
- Street, J., (2003). *Masovni mediji, politika i demokracija*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Strömbäck, J. (2008). 'Four phases of mediatization: An analysis of the mediatization of politics'. *The International Journal of Press/Politics*, 13(3), 228-246.

- Strömbäck, J., Esser, F. (2009). *Shaping Politics: Mediatization and Media Interventionism*. U: Knut, L. (Ed.). *Mediatization. Concept, Changes, Consequences*. New York: Peter Lang, str. 205-223.
- Stuart, A. (2006). *Online News*. London: Open University Press.
- Tabak, E., Kukić, D. (2018). *Using Academic Online Conference in Teaching and Learning Process : A Case Study*, Oblikovanje inovativnih učnih okolij – Constructing innovative learning environments, Koper: Založba Univerze na Primorskem, 213-225.
- Thompson, J. B. (1995). *The Media and Modernity*. Cambridge: Polity.
- Thompson, B. J. (1995). *The Media and Modernity: A Social Theory of the Media*. Stanford: Stanford University Press.
- Tomlinson, J. (1991). *Cultural Imperialism: A Critical Introduction*. London: Pinter.
- Tomlinson, J. (1994). 'A phenomenology of globalisation? Giddens on global modernity', *European Journal of Communication*, 9(2): 149-72.
- Tomlinson, J. (1997). *Cultural globalization and cultural imperialism*. str. 170-90. U: A. Mohammadi (ed.) *International Communication and Globalization: A Critical Introduction*. London: Sage.
- Tomlinson, J. (1999). *Globalization and Culture*. Cambridge: Polity.
- Tomlinson, J. (2007). *Cultural Globalization*. U: Ritzer, G. (edited by) *The Blackwell companion to globalization*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Tunstall, J. (1977). *The media are American*. London and New York: Constable and Columbia.
- Vajdijanatan S. (2018). *Antidruštvene mreže*. Beograd : CLIO.
- Velho, O. (1997). 'Globalization: Object, perspective, horizon'. U: L. E. Soares (ed.), *Cultural Pluralism, Identity and Globalization*, 98-125. Rio de Janeiro: UNESCO and Candido Mendes University.
- Volkmer, Ingrid (2002). 'Journalism and Political Crises'. str. 235-46. U: *Journalism After September 11*, edited by Barbie Zelizer and Stuart Allan. New York: Routledge.
- Vuković-Peović, K. (2012). *Mediji i kultura – ideologija medija nakon decentralizacije*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Žižek, S. (1999). *The Ticklish Subject. The Absent Centre of Political Ontology*. London, New York: Verso.
- Wallerstein, I. (1974). *The Modern World System*, vol. I. New York: Academic Press.
- Wallerstein, I. (2000). 'Globalization or the age of transition?' *International Sociology*, 15 (2), 249-65.

Waters, M. (1995). *Globalisation*. London: Routledge.

Wenner, L. A. (1989). 'Media, sports, and society: The research agenda.' U: L. A.

Wenner (ed.), *Media, sports, and society*. Newbury Park: Sage, str. 13-48.

Williams, R. (1980), *Base and Superstructure in Marxist Cultural Theory*. U:

Durham, G. M.; Kellner, M. D. (2006), *Media and Cultural Studies*.

Oxford: Blackwell Publishing.

IKD UNIVERSITY PRESS – izdanja Magistrat
tel: (+387 33) 55 06 75; 71 35 85; fax: 55 06 77
e-mail: magistra@bih.net.ba, unipress@bih.net.ba

Do sada objavljeno:

EDITIO IURISTICA

- Muhić Fuad: TEORIJA DRŽAVE I PRAVA – III izd.
Festić Raifa: STARI KODEKSI
Buergenthal Thomas: MEĐUNARODNA LJUDSKA PRAVA U SAŽETOM OBLIKU
Folsom H. Ralph, Gordon W. Michael, Spanogle A. John: MEĐUNARODNI
TRGOVAČKI POSLOVI U SAŽETOM OBLIKU
Ibrahimagić Omer: POLITIČKI SISTEM BOSNE I HERCEGOVINE – knj. 1.
Muhić Fuad: TEORIJA DRŽAVE I PRAVA – IV izdanje
Dedić Sead: OSNOVI SOCIJALNOG PRAVA
Stanojević Obrad: RIMSKO PRAVO – bh. izdanje
Šemić Hilmića: TRGOVAČKO PRAVO – knj. 1.
Traljić Nerimana, Bubić Suzana: PORODIČNO PRAVO – II izdanje
Dedić Sead: UPRAVNO PRAVO BOSNE I HERCEGOVINE
Sadiković Čazim: EVROPSKO PRAVO LJUDSKIH PRAVA
Šemić Hilmića: TRGOVAČKO PRAVO – TRGOVAČKO UGOVORNO PRAVO – knj. 2.
Imamović Mustafa: HISTORIJA DRŽAVE I PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE – II izd.
Dedić Sead: UPRAVNO PROCESNO PRAVO
Misita Nevenko: OSNOVI PRAVA EVROPSKE UNIJE
Bakšić-Muftić Jasna: SISTEM LJUDSKIH PRAVA
Ibrahimagić Omer, Kurtćehajić Suad: POLITIČKI SISTEM BOSNE I HERCEGOVINE –
Knj. 2.
Šemić Hilmića, Dedić Sead: UPRAVLJENJE I RUKOVOĐENJE TRGOVAČKIM
SUBJEKTIMA U FBiH
Sadiković Čazim: EVROPSKO PRAVO LJUDSKIH PRAVA – II izd.
Imamović Mustafa: HISTORIJA DRŽAVE I PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE – III izd.
Tomić Zvonimir: KRIVIČNO PRAVO – Posebni dio
Dedić Sead: SOCIJALNO PRAVO – II nov. izd.
Dedić Sead, Gradašćević-Sijerčić Jasminka: RADNO PRAVO
Šemić Hilmića: MEĐUNARODNO TRGOVAČKO PRAVO – knj. 1
Kamarić Mustafa, Festić Ibrahim: UPRAVNO PRAVO – Opšti dio, 3. izm. izd.
Dautbašić Ismet: FINANSIJE I FINANSIJSKO PRAVO – VII izd.
Čaušević Dženana: PRAVNO-POLITIČKI RAZVITAK BOSNE I HERCEGOVINE –
dokumenti sa koment.
Šemić Hilmića: MEĐUNARODNO TRGOVAČKO UGOVORNO PRAVO – Knj. 2.
Imamović Mustafa: BOSNIA AND HERZEGOVINA: EVOLUTION OF ITS POLITICAL
AND LEGAL INSTITUTIONS
Marković M. Slobodan: PRAVO INTELEKTUALNE SVOJINE
Marković Goran: BOSANSKOHERCEGOVAČKI FEDERALIZAM
Imamović Mustafa: HISTORIJA DRŽAVE I PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE – IV izd.
Pranjić Stjepo: KOLEKTIVNI UGOVORI

Šantić Ahmet: IZBORNO PRAVO: ISKUSTVA BOSNE I HERCEGOVINE I EVROPSKIH DRŽAVA

Marković M. Slobodan, Popović V. Dušan: PRAVO INTELEKTUALNE SVOJINE

Kotlo Rebeka: PRAVO NA UDRUŽIVANJE, POLITIČKE PARTIJE I NEVLADINE ORGANIZACIJE U SAVREMENOM PRAVNO-POLITIČKOM SISTEMU, UPOREDNOM I MEĐUNARODNOM PRAVU

Aličić Samir: IMOVINSKA ŠTETA U RIMSKOM KLASIČNOM PRAVU: OSNOVE KONCEPTA ŠTETE U SAVREMENOM PRAVU

Londrc Benjamina: PRAVNI POLOŽAJ JEVREJSKE ZAJEDNICE U BiH OD 1918. DO 1945. GODINE 2. izmj. i dop. izdanje

Pranjić Stjepo: DRŽAVNI MENADŽMENT : TEMELJI NOVOG DRŽAVNOG UPRAVLJANJA I UPRAVLJANJA DRŽAVOM

Škrbić Ajla: IMUNITET DRŽAVE OD SUĐENJA I IZVRŠENJA

EDITIO CIVITAS

Tomić M. Ivo: NERASKIDIVI BOSANSKI NODUS

Mageziš Joy: ŽENSKE STUDIJE

Zgodić Esad: KA KRITICI FUNDAMENTALIZMA

Osmančević Enes: INTERNET, TRADICIONALNA I VIRTUALNA JAVNOST

Repovac Hidajet: SOCIOLOGIJA SIMBOLIČKE KULTURE

Miković Milanka: MALOLJETNIČKA DELINKVENCIJA I SOCIJALNI RAD

Bakaršić Kemal: FRAGMENTI KULTURNE HISTORIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Miković Milanka: OSNOVE SOCIJALNE POLITIKE

Cvitković Ivan, Abazović Dino (uredili): RELIGIJA I EUROPSKE INTEGRACIJE

Džajić R. Amira: IZBORNI MARKETING: ISKUSTVA POLITIČKIH STRANAKA U BOSNI I HERCEGOVINI OD 1997. DO 2002.

Abazović Dino: "ZA NACIJU I BOGA": SOCIOLOŠKO ODREĐENJE RELIGIJSKOG NACIONALIZMA

Tauber Eli: ILUSTROVANI LEKSIKON JUDAIZMA: ISTORIJA, RELIGIJA I OBIČAJI

Konstantinović Radomir: FILOSOFIJA PALANKE, 1. sarajevsko izdanje

Babić Mile: HEGELOVA FILOZOFIJA PRAVA

Konstantinović Radomir: NA MARGINI

Markovina Dragan: IZMEĐU CRVENOG I CRNOG : SPLIT I MOSTAR U KULTURI SJEĆANJA

Burić Ahmed: OD IVANA DO AZIZE

Filipović Vladimir: ISPOD PLAVIH ŠLJEMOVA

Kurtić Najil: ODNOSI S JAVNOSTIMA

Konstantinović Radomir: DUH UMETNOSTI

Đurić Bosnić Aleksandra: KULTURA NACIJE: IZMEĐU KRVI I TLA

Markovina Dragan: POVIJEST PORAZENIH

Zbornik radova [Aleksandra Đurić Bosnić (ur.)]: O DUHU OTVORENOSTI :

DIMENZIJE MISAONOG NASLEĐA RADOMIRA KONSTANTINOVIĆA

Zuska Vlastimil: ESTETIKA : UVOD U SADAŠNJOST TRADICIONALNE DISCIPLINE

Babić Mile: TEMELJNA PITANJA SUVREMENE FILOZOFIJE

Kurtić Najil: KVANTITATIVNA I KVALITATIVNA ANALIZA SADRŽAJA
Ćosić Bora: VRAŽJI NAKOT : ISHODIŠTA IZ KNJIŽEVNO-FILOSOFSKOG DELA
RADOMIRA KONSTANTINOVIĆA
Cvitković Ivan: GANGA, PJESMA O ŽIVOTU U HERCEGOVINI
Konstantinović Radomir: FILOSOFIJA PALANKE, 2. sarajevsko izdanje
Babić Mile: NASILJE IDOLA / THE VIOLENCE OF THE IDOLS
Marx Werner: HEGELOVA FENOMENOLOGIJA DUHA : ODREĐENJE NJENE IDEJE U
"PREDGOVORU" I "UVODU"
Konstantinović Radomir: IZNENAĐENJE : radio drame
Kurtić Najil, Kukić Damir: MEDIJI I GLOBALIZACIJA

EDITIO ECONOMICA

Rostowski Jacek: REFORMA BANKARSTVA U CENTRALNOJ EVROPI I U BIVŠEM
SOVJETSKOM SAVEZU
Doernberg L. Richard: MEĐUNARODNO OPOREZIVANJE U SAŽETOM OBLIKU
Pita Sanjin, Jašarević Haris, Milišić Tatjana, Ruvić Sanjin (priedili):
ZBIRKA SPORAZUMA O IZBJEGAVANJU DVOSTRUKOG OPOREZIVANJA
SA PRIMJENOM U BiH
Hadžiahmetović Azra: EKONOMIJA EVROPSKE UNIJE

EDICIJA POSEBNIH IZDANJA

Ibrahimagić Omer: SRPSKO OSPORAVANJE BOSNE I BOŠNJAKA
SERB DENIAL OF BOSNIA AND BOSNIAKS
Balić Hasan: BOSANSKA KATAKLIZMA – STUDIJA SLUČAJA FOČA
Tochman Wojciech: KAO DA JEDEŠ KAMEN
Rožajac-Zulčić Mirela, Teronić Ivana (priedile): GRAĐA ZA BIBLIOGRAFIJU
MUSTAFA IMAMOVIĆA
Zbornik radova: MUSTAFA IMAMOVIĆ 45 GODINA NAUČNOG I PUBLICISTIČKOG
RADA
Dukić Zlatko: LIJEVI MANGUPI I DESNI VARVARI – HRONIKA (RAS)PADA I DRUGIH
JADA
Hurem Rasim: BOSNA I HERCEGOVINA U DRUGOM SVJETSKOM RATU 1914-1945.

EDITIO MEMORIA IURIS

Tomić Zvonimir: NIRNBERŠKA PRESUDA
Durmišević Enes: USPOSTAVA I PRAVNI POLOŽAJ RIJASETA ISLAMSKJE ZAJEDNICE
U BOSNI I HERCEGOVINI 1882-1899.
Imamović Mustafa: PRAVNI POLOŽAJ I UNUTRAŠNJO-POLITIČKI RAZVITAK
BOSNE I HERCEGOVINE OD 1878. DO 1914. – 3. izdanje

EDICIJA NJEMAČKO PRAVO

ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE (StPO)
Limbach Jutta: SAVEZNI USTAVNI SUD NJEMAČKE
Vorländer Hans: USTAV. IDEJA I HISTORIJA

EDITIO VADEMECUM IURIS

Dedić Sead, Gradašević-Sijerčić Jasminka: MEĐUNARODNI RADNI STANDARDI
U RADNOM ZAKONODAVSTVU BIH

Šemić Hilmiya (prir.): IZVORI TRGOVAČKOG PRAVA U FBiH – PRAKTIKUM

Omanović Sanjin: DRAFT NOVOG ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU FEDERACIJE
BiH S KOMENTAROM / COMMENTARIES TO THE DRAFT CIVIL
PROCEDURE CODE OF THE FEDERATION OF B&H

Lepušina Milenko, Senjak Kata: Zbirka PROPISA O NOTARIMA SA STRUČNIM
OBJAŠNJENJIMA

Dautbašić Bakir: VODIČ KROZ PROPISE O DRŽAVLJANSTVU BIH

EDITIO SECURITAS

Masleša Ramo: TEORIJE I SISTEMI SIGURNOSTI

Šaković Asim: EKONOMSKA KRIMINALISTIKA

EDITIO DISERTATIO

Vukadin Dragan: INDIVIDUALNA I KOLEKTIVNA LJUDSKA PRAVA

Sadiković Lada: VANREDNO STANJE I LJUDSKA PRAVA

Bandović Sanjin: INSTITUCIJE KAO DIO SISTEMA JUSTINIJANOVE KODIFIKACIJE

Hamidić S. Mirsad: ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM
DJELOM U BIH

EDITIO MEDICA

Kurtović-Alajbegović Azra, Alajbegović Salem, Kapidžić-Duraković Suada,
Mehmedika-Suljić Enra: MULTIPLA SKLEROZA

Alajbegović Azra, Denišlić Miro (ur.): MULTIPLA SKLEROZA

Alajbegović Azra, Suljić Enra, Đelilović-Vranić Jasminka, Alajbegović Salem:
KLINIČKA NEUROLOGIJA: udžbenik za studente stomatologije

Resić Halima, Mešić Enisa, Kukavica Nihad, Alečković Mirna: KLINIČKI ASPEKTI
HEMODIJALIZE

EDITIO POLITIKON

Moeckli Silvano: POLITIČKI SISTEM ŠVAJCARSKE

Banović Damir/Gavrić Saša (priredili): DRŽAVA, POLITIKA I DRUŠTVO U BOSNI I
HERCEGOVINI – ANALIZA POSTDEJTONSKOG POLITIČKOG SISTEMA
(Zbornik radova)

Pelinka Anton/Rosenberger Sieglinde: AUSTRIJSKA POLITIKA : OSNOVE,
STRUKTURE, TRENDOVI

Pejanović Mirko: DRŽAVA BOSNA I HERCEGOVINA I DEMOKRATIJA

Boban Davor/Cipek Tihomir: POLITIČKI SUSTAV RUSIJE

Pejanović Mirko: THE STATE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA AND DEMOCRACY
Jaramaz Reskušić Ivana, Aličić Samir [prir. i uvodne studije sastavili]: KVINT TULIJE
CICERON: IZBORNI PRIRUČNIK SA GOVORIMA MARKA TULIJA
CICERONA O IZBORNOJ KORUPCIJI

Arapović Adis: STRANAČKI SISTEM BOSNE I HERCEGOVINE: IZMEĐU IDEOLOGIJE I PARTIOKRATIJE

Lasić Mile: ZAŠTO NAM IZMIČU EUROPSKI HORIZONTI?

Prvi dio: DUBOKO ZAGLIBLJENI U CIVILIZACIJSKE APORIJE

EDICIJA MUSTAFA IMAMOVIĆ BIRA ZA VAS

Imamović Mustafa: KNJIGE I ZBIVANJA

Branković Jasmin: MOSTAR 1833-1918. – UPRAVNI I POLITIČKI POLOŽAJ GRADA

Schulze Hagen: KRATKA NJEMAČKA POVIJEST

Donia J. Robert: IZ SKUPŠTINE REPUBLIKE SRPSKE 1991-1996.

FROM THE REPUBLIKA SRPSKA ASSEMBLY 1991-1996

Imamović Mustafa: KNJIGA PAMĆENJA

Zbornik radova [urednici Velagić Adnan, Krhan Asim] BOSANSKOHERCEGOVAČKI GRADOVI U PROCESU POLITIČKE MODERNIZACIJE (1850-1950)

Donia J. Robert: RADOVAN KARADŽIĆ : UZROCI, POSTANAK I USPON GENOCIDA U BOSNI I HERCEGOVINI

Armakolas Ioannis: POLITIKA I DRUŠTVO U TUZLI OD 1992. DO 1995. GODINE : POLITIČKO NATJECANJE I GRAĐANSKA ALTERNATIVA

Teronić Oruč Ivana (prir.): PORTRET SPISATELJA – SAVREMENA KRITIKA O DJELU MUSTAFE IMAMOVIĆA

EDITIO STYLOS

Tataragić Elma: STIL FILMSKOG SCENARIJA

Katnić-Bakaršić Marina: STILISTIKA DRAMSKOG DISKURSA

Dizdar Srebren: OBLICI I UMIJEĆA AKADEMSKOG PISANJA

Murtić, Edina: UMJETNOST PRIPOVIJEDANJA BRANKA ČOPIĆA

Saračević, Narcis: INTERNET-KNJIŽEVNOST. KNJIŽEVNI TEKSTOVI U HIPERMEDIJALNOM SISTEMU

Tataragić Elma: SCENARIJ I FILMSKA ADAPTACIJA

Katnić-Bakaršić Marina: STIL, KULTURA, SEMIOTIKA

EDITIO PRAXIS

Fejzić Emir: POJAVA I RAZVOJ ŽELJEZNICE I ŽELJEZNIČKIH PUTNIČKIH TERMINALA

Fejzić Emir: SUVREMENI ŽELJEZNIČKI PUTNIČKI TERMINALI

Fejzić Emir: FUNKCIONIRANJE I PRORAČUN ŽELJEZNIČKIH PUTNIČKIH TERMINALA

Zildžo Hamid, Gačanović Rasim: NUMERIČKO MODELIRANJE OSNOVANO NA TEORIJI ELEKTROMAGNETSKIH POLJA

Husečić Aida: HASAN ĆEMALLOVIĆ ARHITEKT

EDICIJA MEĐUNARODNA BIBLIOTEKA

Perović Latinka: ZATVARANJE KRUGA: ISHOD RASCEPA 1971-1972, drugo izdanje

Bougarel Xavier: BOSNA, ANATOMIJA RATA, drugo izmijenjeno izdanje

Tromp Nevenka: SMRT U HAGU : NEZAVRŠENO SUDENJE SLOBODANU MILOŠEVIĆU

Perović Latinka: RUSKE IDEJE I SRPSKE REPLIKE (UVODI U ČITANJA ISTORIJSKIH IZVORA)

Donia J. Robert: ISLAM PO DVOGLAVIM ORLOM : MUSLIMANI BOSNE I HERCEGOVINE 1878-1914.

U saradnji sa:

Pravnim centrom Fonda otvoreno društvo BiH

Hartley T. C.: OSNOVI PRAVA EVROPSKE ZAJEDNICE

– USTAVNO I UPRAVNO PRAVO

Udruženjem izbornih zvaničnika u BiH

Arnautović Suad (prir.): LOKALNI IZBORI 2004. – NAUČENE LEKCIJE

Centrom za Srednjoistočnu Evropu i Balkan

Grupa autora: PRAVDA NA TLU EVROPE – Zakonski principi u proširenoj Evropi

Izdanja Antibarbarus Zagreb, Sa(n)jam knjige u Istri, Pula

Karpatský Dušan: EPISTOLAR

Knjige se mogu nabaviti i u knjižari OPENBOOK,

Franje Račkog 1 (Filozofski fakultet)

tel/fax: (++ 387 33) 22 62 76

e-mail: openbook@bih.net.ba

Editio CIVITAS
knjiga trideset treća

Najil Kurtić
Damir Kukić
MEDIJI I GLOBALIZACIJA

Izdavač
IKD "UNIVERSITY PRESS" – Magistrat izdanja
Sarajevo, Danijela Ozme 2

Za izdavača
Saliha Ganić-Marković

DTP
University press

Štampa
Štamparija Fojnica d.d.
Fojnica

Za štampariju
Šehzija Buljina

Tiraž
350 kopija

Sarajevo, juna/lipnja 2020.